ҚИШЛОҚ ҲАҚИҚАТИ

1993 йил 16 феврал
СЕШАНБА
№ 20 (5.463).
НАРХИ: ОБУНАЧИГА 3 СЎМ, СОТУВДА 5 СЎМ.

Ўзбекистон Республикаси ижтимоий-сиёсий газетаси • 1974 йил 1 январдан чиқа бошлаган

ЯНГИ УЙ ҚУРМАЙ ТУРИБ, ЭСКИСИНИ БУЗМАНГ

УЗБЕКИСТОН ПРЕЗИДЕНТИ ИСЛОМ КАРИМОВ ШУ ҚОИДАГА РИОЯ ҚИЛМОҚДА. БУГУН УНИНГ «КОМСОМОЛЬСКАЯ ПРАВДА» САВОЛЛАРИГА ЖАВОБЛАРИ ЭЪЛОН ҚИЛИНМОҚДА

— Ўзбекистон тўғрисида гап борганда кўпинча уни яқин ва олис хориждаги воқеаларга катта таъсир қилаётган давлат дейишади...

— Кечирасиз, «яқин ва олис хориж» деган тушунчани мен қабул қила олмайман. Уни собиқ Иттифоқни қўмсаб қийналаётганлар ўйлаб чиқарган бўлса керак. **«Яқин» дегани нима-ю, «олис» дегани нима?** Ҳар бир давлатни — у хоҳ Россия, хоҳ Украина, хоҳ Белорусь бўлсин, мустақил давлат деб ҳисоблар эканмиз, уларни худди шундай деб англамоқ керак.

Тўғри, чегараларимиз очиқ, ҳамма нарса қўшниларнинг ўзаро муносабатларига боғлиқ. Чегараларга йўл-йўл чизиқ тортилган шлагбаум ўрнатишни хаёлимизга ҳам келтирмаймиз. Лекин бундай шлагбаумларнинг йўқлиги «яқин хориж» тўғрисида гапириш учун асос бўлолмайди. Бу — Иттифоқ бор эди, унда республикалар бор эди, эндиликда улар давлатга айланди, деб эски андазада, содда ёндашувдир.

— Яъни, Сиз учун Украина яқин хориж, Афғонистон эса олис хориж эмасми?

— Йўқ. Буларнинг ҳаммаси — Ўзбекистон чегарасидан ташқарида, бироқ улар дўст мамлакатлардир. МДҲ бизнинг иродамиз билан пайдо бўлгани йўқ, уни бошқалар тузишган. Ўрта Осиёдаги давлатларнинг унга қўшилишдан бошқа иложи қолмади. Ўшанда, башарти, биз бу ерда ўзимизнинг яна бир МДҲмизни бошқа бирор тусда тузсак, нима бўларди, буни тасаввур қила оласизми! Шунга қарамай мен ҳамиша Ҳамдўстлик тарафдори бўлиб келдим, Ҳамдўстликни мен хўжалик алоқаларини сақлаб қолиш шаклигина деб эмас, мулоқот, алоқаларни сақлаб қолишнинг маърифий шакли, деб биламан. Иқтисодий алоқалардан муҳимроқ алоқалар ҳам бор. Бу — маънавий алоқалардир. Бунда жуда катта маъно бор.

— Лекин Минскдаги сўнгги учрашувда Сиз МДҲ Низомини баъзи писандалар билан имзоладингиз, уларнинг моҳияти нимада?

— Ҳеч қандай писанда бўлмаган. Мен шунчаки, айрим мамлакатлар (уларни буюк давлатлар деб атаймиз) эндигина шаклланиб келаётган давлатларга маърифий йўл билан бўлса ҳам тазйиқ ўтказиш воситаларидан воз кечишни сира хоҳламаётганликларини яна бир бор таъкидламоқчи бўлдим. Ҳеч ким юзлаб ёки ўнлаб йил муқаддам бўлганидек, отлиқларни тўплаб ҳужум қилишга шайланмоқчи эмас. Аммо мен таъсир ўтказишнинг ҳозирги усуллари қилич кўтариб, от чоптириб юрилган даврдагидан тажовузкорроқ ва таъсирлироқ бўлиши мумкин десам, фикримга қўшилсангиз керак.

— Сиз иқтисодиётни кўзда тутаяпсизми?

— Айниқса, иқтисодиётни, шу билан бирга сиёсий вазиятни ҳам, Ҳамдўстликнинг бирорта ҳужжатида ҳам ички турмушимизга таъсир ўтказишнинг шакли сифатида тазйиқдан фойдаланишга имконият, тирқиш қолдирмаслиги керак.

— Ислом Абдуғаниевич, Ўзбекистонга нисбатан Сиз «ўз йўлимиз» деган сўзни тез-тез такрорлайсиз. «Ўзбекистоннинг ўз истиқлол ва тараққиёт йўли» китобини нашр этдингиз. Унинг мазмунини такрорламасдан асосий қоидалари ҳақида қисқа гапириб бера оласизми?

— Аввало: иқтисодиётнинг сиёсатдан устуворлиги ва бунда иқтисодиёт мафкурадан холи бўлиши лозим. Иккинчиси: ҳатто энг доно ва истеъдодли академиклар ва амалиётчилардан иборат бирор гуруҳ эмас, балки давлат бош ислоҳотчи бўлади, деб ҳисоблайман. Бир жамият кетиб, унинг ўрнида бошқа жамият қуриладиган ўтиш даврида айни давлатнинг ўзи бошқарув воситаларини асло қўлдан чиқармаслиги лозим.

Янги уй қурмай туриб, эскисини бузма, дейишади бизда. Ҳар қандай ҳолда ҳам биз ўзимизни боқиб, тўйдириб келган нарсаларни вайрон қилишга берилиб кетишга ҳаққимиз йўқ. Биз бирданига эски қонунларни тан олмай қўйдик, янгилари эса ҳали йўқ. Пайдо бўлганлари ҳам мутлақо амал қилмаяпти. Мана энди мен ўз дастуримнинг учинчи бандига яқинлашдим. Бу банд қонун, аниқроғи қонунга итоаткорликдир. Қонун ҳамма нарсадан устун туриши керак. Бизни узоқ вақт давомида қонунлар бор-у, лекин уларга риоя қилиш шарт эмас, деган руҳда тарбиялаб келишди. Бизда қонунни ҳурмат қилишдек оддий туйғунинг ўзи йўқ. **Шундай экан, биз янги жамиятга қандай қилиб ўтмоқчимиз? Зўравонлик, жиноятчилик пўртанасини қандай қилиб бостиришга умид қиламиз? Инсоннинг ҳуқуқларини ва унинг қадр-қимматини қандай ҳимоя қиламиз?** Хусусий мулкни қонун ҳимоя қилмаса, фермерларнинг уйларига ўт қўйиш бошланади. Демократик давлат доимий миллатлараро ва ижтимоий можаролар майдонига айланиб кетади. Хуллас, мен учун энг муҳими — қонунийликни ҳурмат қилишдир.

Тўртинчиси: кучли ижтимоий сиёсат. Ўзбекистонда бир киши ўзининг иш ҳақи билан олти-етти кишилик оиласини боқади. Россияда бундай эмас. Айтмоқчи, ўтган йили Россия аҳолиси 70 минг киши камайди. Бизда эса 550 минг киши кўпайди.

— Шундай экан айтингчи, Болтиқбўйида, Украинада ва Ўрта Осиёда бир хил ижтимоий сиёсат ўтказса бўладими?

— Менинг назаримда, ҳар бир минтақанинг жамики хусусиятларини, нуфусини, аниқ шароити ва воқеликларини ҳисобга олмай туриб, бозор муносабатларига ўтишнинг бирор модели тўғрисида гапириб бўлмайди.

Башарти биз ўзимизнинг шароитимизда, айтайлик, кўп болали оилаларга, қарияларга, бечораҳолларга мадад бермасак, — ҳамма нарса портлаб кетади, ҳеч қандай бозор ёки ишбилармонлик бўлмайди. Айрим газеталарнинг саҳифаларида одамлар ахлатхоналарни титаётгани, болалар садақа сўраб жажжи қўлларини чўзаётгани тасвирланган суратларни кўрган пайтимда бундай инқилобнинг кимга кераги бор, деб сўрагим келади. Шу сабабли мен, Президент сифатида камбағалларнинг манфаатларини ҳимоя қилиш йўлини қатъий ва жуда қаттиққўллик билан ўтказмоқдаман.

Ниҳоят, бешинчи қоида. Бозорга босқичма-босқич ўтиш лозимлигига ишончим комил. Сохта инқилобий сакрашларсиз мақсад сари қадам-бақадам ҳаракат қилиш керак. Мен тараққиётнинг эволюцион йўли тарафдориман.

Мисол учун нарх-навонинг оширилишини баъзи мутахассислар нархга эрк бериш дейишади. Монополия шароитида нархга эрк бериш шунга олиб келдики, ҳаётнинг ўзи тўхтаб қолаёзди. Истеъмолчиларнинг манфаатларини ҳисобга олиб, соғлом рақобат учун шарт-шароит яратмаслик нарх-навони давлат томонидан шунчаки оширишга айланди. Ишлаб чиқариш таназзули давом этмоқда. Менимча, Аркадий Вольский буни аниқ қилиб «домино эффекти» деб атади. Нарх-навонинг ортиши, аввало, агар у ҳеч нарса билан чекланмаса ва рақобат бўлмаса ишлаб чиқаришнинг таназзулига олиб боради.

(Давоми 2-бетда).

ҚИШЛОВНИ БЕТАЛОФАТ ЎТКАЗАЙЛИК

Хўжалигимизда зарбдор тармоқни ривожлантиришга алоҳида эътибор берилаётгани, озуқага унумдор ерлар ажратилаётгани, молхоналар кенгайтирилиб, наслдор моллар ҳисобига тўлдирилаётгани ўз самарасини кўрсатаётир. Чорвадорларимиз фидокорона меҳнат қилиб, маҳсулот етиштиришни йил сайин кўпайтирмоқдалар. Ўтган йили 440 тонна ўрнига 478,5 тонна сут етиштирилиб, унинг 424,5 тоннаси давлатга сотилди. Чорак асрдан буён самарали меҳнат қилаётган Аллаберди Раҳмонбердиев мудирлик қилаётган ферма жамоаси аҳиллиги, тадбиркорлиги амалда ўз натижасини бераётир.

Фермаларимизда сунъий қочириш, бузоқларни саралаш намунали йўлга қўйилган. Сигирлардан соғлом бузоқ олиниб, моллар туёқ сони кўпаймоқда. Сўнгги икки йилда подадаги сигирлар сони 60 бошга ошди. Ҳозир 791 бош қорамол парваришланаётган бўлса, унинг 222 боши соғин сигирдир.

Яқин-яқинларгача чорвачилик кам даромад, ҳатто зарар келтирувчи соҳа ҳисобланарди. Чорвадор меҳнатига яраша рағбатлантирилмасди. Зарар асосан пахтачиликдан келадиган даромаддан қопланарди. Чунки сут, гўштнинг давлат харид баҳоси паст, бунинг устига ем-хашак, омухта ем сотиб олиш эвазига харажатлар ошиб кетарди. Қисқаси, пахтакору-боғбон йил якунида озми-кўпми қўшимча ҳақ оларди-ю, аммо гўнгга, лойга, чангга ботиб, қишнинг совуғи-ю, баҳорнинг изғиринига бардош бериб, мол кетидан юрган чорвадор устама пул нималигини билмасди. Жумҳуриятимиз Президентининг фармони билан сут, гўшт, тухумнинг харид баҳоси оширилди. Бу уларнинг касбларига ихлосини кучайтирди. Яхши ишлаб, кўплаб маҳсулот етиштиришса, моддий манфаатдорлик юқори бўлишини ҳис этишмоқда. Сигир соғарларимиз ҳали хўроз қичқирмасдан фермага етиб келишади. Кўпчилик тонг уйқусида эканлигида рўзғорини, бола-чақасини қолдириб, фермага келишларининг ўзи жонбозлик эмасми? Шукр, энди шунга яраша ҳақ олишаётир. Ҳозир бир сигир соғувчининг ойлиги 5—6 минг сўмдан ошмоқда. Бундан ташқари, ҳафталик, ойлик топшириқларни ортиғи билан бажарганларга мукофот берилади. Анча йиллардан буён касбини ардоқлаб келаётган сигир соғувчилардан Гуландон Худойберганова, Тилла Еғансаидова, Оғабека ва Гулистон Қулоқовалар, молбоқарлардан Муҳаммадқули Жуманазаров, Ёзимурод Қурбонов, Жума Аннавалиевлар ҳар қанча таҳсинга лойиқ.

Қиш чорвадорнинг бардошини синовдан ўтказадиган ғоят масъулиятли фаслдир. Изғиринли кунларда моллар маҳсулдорлигини камайтирмаслик учун ёздаёқ пухта тайёргарлик кўрган эдик. Уларнинг саъй-ҳаракатлари эвазига 2.320 тонна дағал хашак, 600 тонна ширали озуқа жамғарилганди. Молхоналар сифатли таъмирланган. Озуқа цехи мунтазам ишлаб турибди. Бу ерда ем-хашак буғлатилиб, тўйимлилиги, хушхўрлиги оширилиб, молларга едирилаяпти. Натижада озуқа исроф бўлмаётир. Нархи қимматлашган бўлса-да, молларга рацион асосида омухта ем берилмоқда. Шу боис, кунлик натижа кутилганидан юқори. Чорвадорларимиз 1993 йилда ҳам баракали меҳнат қилмоқдалар. Бўрдоқичилик фермамизда 30 бош қорамол сўқимга боқилаяпти. Яқин кунларда уларни гўштга топширамиз. Ҳозирги пайтдаги асосий вазифамиз қишловни чиқимсиз, беталофат ўтказиш.

Ш. ШЕРДОНОВ,
Ангор районидаги «Навшаҳар» жамоа хўжалиги бош зоотехниги.

ОҲАНГАРОН ЯЙЛОВЛАРИДА

«Оҳангарон» ижара хўжалигининг Қуруқсой мавзеида Қайнар яйлови бор. Қўчқорали Назаров кўпдан бери қўй боқади бу атрофларда.

— Қўй ҳам тозаликни суяди, — дейди Қўчқорали ака ёпиқ қўраларни тозалар экан. — Болалар ҳали ёш-да, хашакнинг қадрига етишмайди, кеча бироз кўпроқ солиб юборишган кўринади, нишхўрдга чиқмасин, деб тозалаяпман-да, ким билади, балки бултургидай қиш чўзилиб кетар.

Қўчқорали ака билан қўйлар озиқланаётган нариги қўрани кўрдик. Жониворларнинг охурларида пичан тўла. Бу ерда 700 бош совлиқ бор. Ҳозиргача касалга чалинган ёки «ёстиғи қуриган» совлиқ бўлмади. Ҳаммаси семиз, бақувват. Қишловга пухта тайёргарлик кўрилгани сезилиб турибди.

* * *

Чарқин яйловларида «Ангрен» ижара жамоасининг олти-еттита қўраси бор. Самад Ўрозалиевнинг отари унинг аввалида. Чошгоҳ палласида адирнинг кун ботар томонида Самад ака қўй боқиб юрган экан. Етарли ем-хашак жамғарилибди, қўралар иссиқ, ҳали биронта қўй нобуд бўлгани йўқ. Қишлов беталофот ўтмоқда.

Чўпон биз билан суҳбатлашаётиб, бирдан ташвишга тушиб қолди:

— Қўйларнинг боши ўтдан кўтарилмай қолди, демак яқин орада яна қор ёғади, узр меҳмон, мен сурувларни ҳайдай.

Самад аканинг отаридаги 450 совлиқнинг ўзидан кўпаядиган палласи яқинлашиб қолди. У ҳар юз совлиқдан 95 бошдан қўзи олишни ният қилган.

* * *

Бешқолга борганимизда Сафарали қўра ёнидаги кичкина айвонда чўпонлар билан гурунглашиб ўтирган экан.

— Эсимни таниганимдан бери «Ўзбекистон» совхозининг қўйини боқаман, —деди бош чўпон Сафарали Ҳусанов. — Йигитларнинг юрагида ўти бор, ака. Ахир мана шундай қировли кунларда 500 бош совлиқни бешикаст боқишнинг ўзи бўладими? Эрта-индин тўл олиш бошланса кўрасиз ғайратларини. Кўчманчи юкини нор, ватан юкини юрагида ўти бор кўтаради, дейдилар. Шулар бор экан чорвамизда талофат йўқ. Ҳар қўйга кунига 250 граммдан ем, 2 килодан хашак бериб боқаяпмиз, кўкламда келинг, натижасини кўрсатамиз...

* * *

Ҳожибойсойда Алишер Навоий номли ижара хўжалигининг совлиқлари боқилади. Тадбиркорлар кўп. Эрали Ҳасанов уларнинг бири. 620 бош совлиқни боқади.

— Нима бўлганини билмадим-у, кейинги икки кун ичида ем ташш бироз сусайганидан чўчиб турувдик, — деди Эрали, — ҳайрият, кундалик ем яна вақтида келтирилаётгани мени қувонтирди. Бир-иккита касал мол бор эди, жўнатдик. Бошқа талофат йўқ, охири бахайр бўлади.

Мўмин ҚАЮМОВ.

РЕЖА БАЖАРИЛДИ

ҚАШҚАДАРЁ. (Телефон орқали олинди). Касби райони вилоятда чорва маҳсулотлари етиштиришда салмоқли ўрин эгаллайди. Яқинда район вилоятда биринчилардан бўлиб давлатга гўшт, сут сотиш режаларини муваффақиятли адо этди. Касбиликлар мустақил республикамизга 1.600 ўрнига 1.608 тонна сифатли гўшт етказиб беришди. 9.100 ўрнига 9.725 тонна сут соғиб олинди ва режа 107 фоизга бажарилди.

Шунингдек, вилоятнинг Баҳористон, Муборак, Нишон, У. Юсупов районларида йиллик тухум топшириш режаси ҳам адо этилди. Нишонликлар 1.300.000 ўрнига бир миллион 304 минг, У. Юсуповликлар 500 минг ўрнига 551 мингта, баҳористонликлар ва муборакликлар ҳам ярим миллион донадан ортиқ тухумни давлатга сотдилар. Маҳсулот сотиш вилоятнинг туман ва хўжаликларида давом этаётир.

ЖАМОА ШИРКАТИ ТУЗИЛДИ

Яқинда Косон районидаги Энгельс номли давлат хўжалиги ишчиларининг, инженер-техник ходимларининг йиғилиши бўлиб ўтди. Йиғилишда давлат хўжалигини ширкат-жамоа хўжалигига айлантириш муҳокама этилди ва бу ҳақда қарор қабул қилинди. Хўжаликда илгари директор бўлиб ишлаган Холберди Норбоев янги ширкат раиси этиб сайланди. Хўжалик номи — «Губалак» жамоа-ширкат хўжалиги деб аталди. Яна «Қўнғиртов», Беруний номли давлат хўжаликлари ҳам жамоа-ширкат жамоаларига айлантирилди.

И. АМИРҚУЛОВ,
«Қишлоқ ҳақиқати» мухбири.

ИЖАРА ШАРОФАТИ

Пайариқ районидаги «Халқобод» ижара хўжалигининг сут-товар фермасида илгари бўлган киши ҳозиргидек қайноқ меҳнат, кўтаринкиликни кўрмасди. Ўтган йили январь ойида сут-товар фермаси жамоаси пудратга ўтди.

Ижарага ўтган чорвадорлар ўз боқимларидаги 300 бош соғин сигирни зооветеринария қоидалари асосида парваришлаб, бир йилнинг ўзида юқори кўрсаткичларга эришдилар.

Ижарачилар бошлиғи Муҳаммад Умаров шундай ҳикоя қилади:

— Ижара пудратига ўтиб янглишмаган эканмиз. Бир йилда ҳар бир сигирдан 160 килограммдан кўп сут етиштирдик. Молбоқар ва соғувчилар ойига 7—8 минг сўмдан иш ҳақи олишди. Бу йил ҳам ҳар бош жайдари соғин сигирдан 2.200 килограммдан сут соғиб олиш ниятидамиз.

Я. НУРИДДИНОВ,

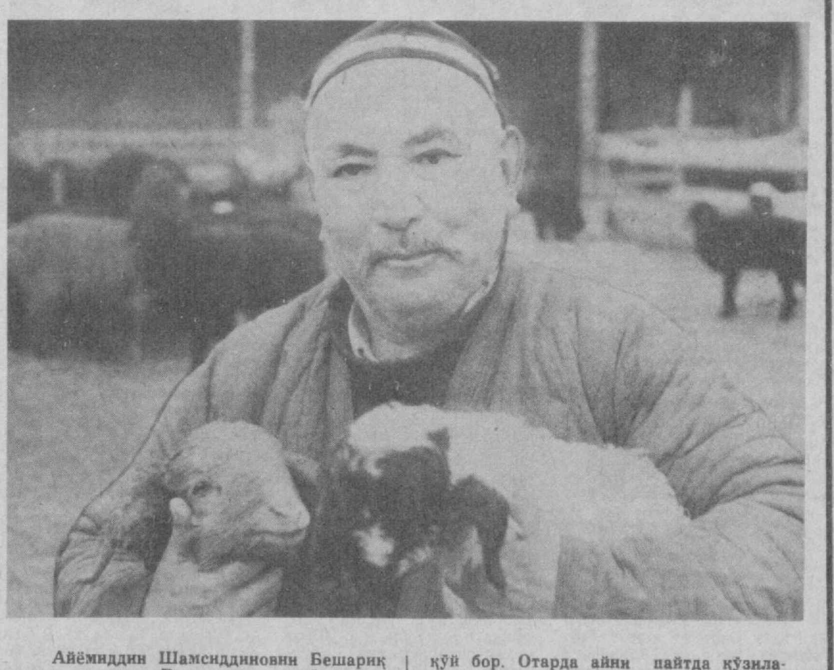

Айёмиддин Шамсиддиновни Бешариқ туманидаги «Рапқон жамоа хўжалигидагина эмас, балки бутун Фарғона водийсида тажрибали чўпон сифатида яхши билишади. 55 йилдан бери бу хосиятли касбни эъзозлаб келаётган отахон юрт мўл-кўлчилигига баракали ҳисса қўшмоқда.

Илғор чорвадор ихтиёрида 400 бош қўй бор. Отарда айни пайтда қўзилатиш қизғин давом этмоқда. Ҳозиргача совлиқларнинг 250 дан зиёди қўзилади. Парвариш кўнгилдагидек бўлганлиги туфайли олинаётган қўзиларнинг барчаси дуркун.

СУРАТДА: бош чўпон Айёмиддин Шамсиддинов.

Р. АКБАРАЛИЕВ олган сурат.

Сўз қурултой қатнашчиларига

АСОСИЙ ИШЛАР ОЛДИНДА

Кеча пойтахтимиз Тошкентда республика жамоа хўжаликлари аъзоларининг қурултойи бўлиб ўтди. Анжуманда хўжаликларнинг бозор иқтисодиёти шароитидаги фаолияти, қишлоқ хўжалигидаги бугунги аҳвол атрофлича муҳокама этилиб, жамоа хўжаликларининг намунавий Устави ва Низоми қабул қилинди. Шунингдек, жамоа хўжаликларининг республика Кенгаши сайланди. Қурултой қатнашчилари барча қишлоқ меҳнаткашларига мурожаатнома қабул қилдилар.

Қуйида делегатларнинг фикр-мулоҳазалари билан танишасиз.

Рўзимат РАҲИМОВ, Фарғона районидаги «Янги ҳаёт» жамоа хўжалиги бошқаруви раиси, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган қишлоқ хўжалиги ходими.

— Бозор иқтисодиёти шароитида жамоа хўжаликларининг намунавий Уставининг қабул қилиниши айни муддао бўлди. Муҳим ҳужжат хўжаликларнинг ҳақ-ҳуқуқларини мустаҳкамлайди. Шуни қувонч билан таъкидлаш кераккки, кейинги пайтда жамоа хўжаликларига алоҳида эътибор берилаяпти. Айниқса, республика Президентининг қишлоқ хўжалигини ислоҳ қилиш борасидаги фармони меҳнаткашлар томонидан зўр мамнуният билан кутиб олинди. Фармонга кўра етиштирилаётган маҳсулотимизнинг режадан зиёди ўз ихтиёримизда қолдираётганлиги иқтисодиётни юксалтиришнинг муҳим омили бўлмоқда.

Қабул қилинган Уставнинг диққатга сазовор томонларидан яна бири шуки, унда ерга алоҳида эътибор берилган. Энди замин хўжаликнинг умумий мажлиси қарорисиз ҳеч кимга берилмайди. Бу колхозчилар дилидаги гап. Чунки элни ер боқади. Ер битмас-туганмас хазина. Уни қанча эъзозласак арзийди, биздан саховатини аямайди.

Ҳозир нарх-наво ошиб бормоқда. Техника воситалари ва ёнилғининг нархи ҳам кўтарилаяпти. Шу боис ҳукуматимиз меҳнаткашларни ижтимоий ҳимоялаш юзасидан аниқ тадбирларни амалга ошираётир. Бу қаддимизни тиклаяпти.

Шароит олдимизга бир қанча муаммоларни кўндаланг қўймоқда. Уларни тадбиркорлик билан ечиш керак. Масалан, сабзавот ва мева етиштиришни режалаштиришни яна бир бор кўриб чиқиш лозим. Бу хўжаликлар ва хом ашёни қайта ишлайдиган корхоналар имкониятига қараб белгиланиши лозим.

Йўлдош ЁҚУБОВ, Тўрткўл районидаги «Шўрахон» жамоа хўжалиги механизатори.

— Қурултой ниҳоятда мазмунли ўтди. Таклифларимизнинг деярли ҳаммаси анжуман қарорига кирди. Энди гап уни бажаришда.

Хўжалигимиз аъзолари бултур йил ниҳоятда қийин келишига қарамай зиммаларига олган вазифани адо этишди. Пахта тайёрлаш режаси ошиғи билан адо этилди. Ўзим мавсумда 105 тонна оқ олтин териб, бунга ҳисса қўшдим.

Ҳозир жамоамизда дала ишлари қизғин олиб борилаяпти. Маҳаллий ўғит чиқариш, техникани таъмирлаш давом этмоқда. Экиш сеялкалари аллақачон тахт қилиб қўйилган. 15 мартгача барча техникани таъмирдан чиқариш учун ҳаракат қилмоқдамиз.

Аллаёр ҚИЛИЧЕВ, Иштихон районидаги Охунбобоев номли жамоа хўжалиги бошқаруви раиси.

— Анжуман ишчанлик вазиятида ўтди. Эндиги вазифа қурултой қарорларини ҳаётга тадбиқ этиш. Биз бу ишга ҳозирдан киришдик. Одамларимизнинг кайфияти яхши.

Жамоа хўжаликлари тўла мустақил равишда иш юритишга ўтишмоқда. Энди мавжуд имкониятлардан унумли фойдаланиш, ерни эъзозлаш, интизомни мустаҳкамлаш ҳар қачонгидан муҳим. Қурултойда ўзимни ўйлантираётган, тўлқинлантираётган жуда кўп саволларга жавоб олдим. Умуман қабул қилинган ҳужжатлар янгича шароитда янгича ишлашга ўргатади. Эътиборлиси шуки, оддий механизаторлар, сувчилар, заршунослар томонидан билдирилган таклиф-мулоҳазалар инобатга олинди. Бу мустақиллик шарофатидир.

Суҳбатни:
Ҳ. БОЛТАЕВ
ёзиб олди.

ОБ-ҲАВО

Ҳафтанинг аксарият қисмида Ўзбекистонда ўзгарувчан ҳаво сақланиб туради. Баъзи жойларда ёғаётган ёмғир қорга айланади. Эрталаб ва кечаси туман тушади. Ҳарорат, 4—9 даражагача совийди. Кундузи 1 даража совуқ билан 4 даража иссиқ бўлади.

Республика шимолида ёғингарчилик ҳафтанинг бошида ва охирида бўлиши мумкин. Ҳарорат кечаси 10—15, Устюртда эса 20—25 даража совуқ бўлади. Кундузи 3—8 даража совуқ. Ҳафта охирига келиб Ўзбекистоннинг бутун ҳудудида ҳарорат бирмунча кўтарилади.

Л. СУЛАЙМОНОВА,
об-ҳавошунос.

ЯНГИ УЙ ҚУРМАЙ ТУРИБ, ЭСКИСИНИ БУЗМАНГ

Ўзбекистон Президенти Ислом КАРИМОВ шу қоидага риоя қилмоқда. Бугун унинг «Комсомольская правда» саволларига жавоблари эълон қилинмоқда

(Боши биринчи бетда).

Аҳоли даромадлари даражаси камайиб кетади, одамлар ҳеч нарса сотиб ололмайдиган бўлиб қолади ва таажжубки, ишлаб чиқариш камайган тақдирда ҳам моллар ўтмай қолади. Ана шуни «домино эффекти» дейишади.

Ўзбекистон бозор иқтисодиётига бошқа давлатлардан яккаланган ҳолда ўта олмайди, албатта. Ўзбекистон илгари халқ хўжалиги деб аталган кўзга кўринмайдиган мажмуанинг бир қисмидир. Биз хоҳлаймизми, хоҳламаймизми — барча собиқ СССР республикалари — ҳозирги мустақил давлатлар бир-бирига қарамдир. Агар биз ҳар бир давлатнинг ўз мустақил сиёсатига ҳеч қандай тазйиқ ўтказмай, тўғри тушуниб, ҳурмат билан қарайдиган бўлсак, ана шу қарамликни неъматга айлантириш мумкин.

— Яқинда Сиз банклар пойтахти — Швейцарияга бориб келдингиз. Ўзбекистон ўз пулини жорий этмоқчи эмасми?

— Пул босиб чиқарадиган станок Россиянинг қўлида, у ерда пулнинг қадрсизланиши қанчалик авж олгани сизга маълум. Шу сабабли, ўртамизда муайян зиддият вужудга келмоқда. Агар биз битта рубль зонасида турган эканмиз, пул босиб чиқарадиган станок ҳам давлатлардан юқори туриши керак. Рубль ҳамма учун ва ҳамманинг манфаатларини ҳисобга олган ҳолда босилиши лозим. Очиғини айтаман, эртага Россия рублни алмаштиришни хоҳлаб қолсачи, деб хавсираяпмиз. Унда биз қандай аҳволга тушиб қоламиз?

Россия ўз миллий пулини жорий этмас экан, Ўзбекистон ҳам бундай қилмайди. Биз битта рубъ зонасида эканмиз ўз валютамизни жорий этмаймиз...

— Россиянинг иштирокисиз Евроосиё иттифоқини тузиш ғоясига сиз қандай қарайсиз?

— Бу умуман хом хаёл, гапимга ишонаверинг. Евроосиё иттифоқини тузиш, энг аввало, манфаатларнинг муштараклигига асосланиши керак. Турли йўллардан бораётган давлатларни шунчаки тўплаш, — бу, агар билсангиз, арзон обрў орттиришни мўлжаллашдан бошқа нарса эмас. Ташаббус ташаббуслигича қолаверади.

— Ўзбекистон собиқ Иттифоқ республикалари орасида биринчи бўлиб Президентликни жорий этди. Сиз Ўрта Осиёда муқобиллик асосида сайланган бирдан-бир президентсиз. Шунга қарамай, мухолифларингиз Сизни тоталитаризмда айблаб, танқид қилишяпти. Мухолифлар: амалда яширин шароитда ишлаяпмиз, деб ҳисобламоқдалар.

— Энди биз суҳбатимизнинг энг аввалида беришингиз лозим бўлган саволга яқинлашдик, шекилли. Бунда мен москвалик журналистлардан муайян тоифасининг қизиқишини назарда тутаман. Аммо мен бу ҳақдаги гап бевосита ва менинг иштирокимда бўлишини хоҳлайман.

«Диктаторлик одатлари» ёки усуллари нима дегани? «Тоталитар тизим» ёки яширин шароитда ишлаш, нима дегани? Ҳамма гапнинг исботи бўлиши керак. Биронбир кимса бирор бир давлатда мухолифатни кўрмоқчи бўлса, уни албатта топади.

Биз, жамиятимиз том маънодаги мухолифатга қай даражада тайёр? Мен демократик ва барқарор давлатдаги ижобий мухолифатни тушунаман ва қабул қиламан. Олға томон қилинадиган ҳаракат нуқтаи назаридан ўз дастурига эга жамиятнинг келажагини англайдиган мухолифларни эътироф қиламан. Бироқ, бозор муносабатлари, демократия сари қийинчилик билан дастлабки қадамлар қўйилаётган шароитда, қалтис асабийлик вазиятида бир гуруҳ кишилар ҳамма нарсани инкор этиб, ўз сиёсатини ҳокимият қилаётган ҳамма ишларга салбий назар билан қараш асосига қураётган экан, уни қандай қилиб жиддий мухолифат деб бўлади фақат шунинг учунгина улар ўзини қандай қилиб мухолифат, деб ҳисоблайди. Ва энг муҳими — мен сизга ва Ўзбекистондаги асабийлик вазиятини жўртага кучайтираётган ҳамма кишиларга шундай савол бермоқчиман: бизда шу қадар қисувга олинаётган «ранжиган мухолифат»нинг биронбир аниқ ҳаракат дастури ёки программаси борми, шуни айта оласизми?

Яқинда сиз тилга олган «Ўзбекистоннинг ўз истиқлол ва тараққиёт йўли» деган китобча босилиб чиқди. Бу рисоланинг номиёқ унинг мазмунини ифодалаб турибди, бироқ унинг бошқа бир аҳамияти ҳам бор: барча мухолифларимга бу китобча билан танишишни маслаҳат бераман. Президент қандайдир ҳис-ҳаяжонлар, кайфиятлар таъсири остида ғайриихтиёрий иш тутмоқда, деган беҳуда гаплар, Каримовнинг ҳеч қандай дастури йўқ, деган даъволар бўлмаслиги учун шундай қилиш керак. Айтинг-чи, мухолифлардан биронтаси бу китобчага қарши чиқдими? Нечундир ҳеч ким уни танқид қилишга, баҳслашишга уринмаяпти. Бунинг сабаби шуки, бу танқидчиларда кибр-ҳаводан бошқа ҳеч вақо йўқ. Бироқ, ёзилганларнинг ҳаммаси мутлақ ҳақиқат деб айтмоқчи эмасман...

— Эълон қилинган сиёсат, эҳтимол, ҳаётдан бошқачадир ёки ҳаётга унчалик тўғри келмас?

— У ҳолда савол туғилади, хўш, айнан қайси соҳада шундай? Қайси ишларда қонун бузилган? Такрор айтаман, менинг қоидам — қонунни ҳурмат қилиш, қонунга итоаткорлик. Қаерда ва қайси ўринда қонунларимиз нотўғри ёки демократик халқаро меъёрларга мос келмайди, айта қолсинлар! Бейкер жаноблари Тошкентга келганида: «Келинг, кўзингизни юмиб, «Бирлик» ҳаракатини партия сифатида рўйхатдан ўтказа қолинг», деб мени кўндиришга узоқ овора бўлди. Мен унга: «Биздаги қонунга мувофиқ, рўйхатга олиш учун мана шу янги партиянинг камида уч минг аъзоси бўлиши керак», дедим. Аэропортда Бейкерни кузатаётсам, «Бирлик» фаоллари қандайдир қоғозларни узатишмоқда. Келинг, дедим, кўриб чиқайлик: бу ерда бир ярим минг кишининг номи бор. Бейкер яна: «Ҳа майли, бунга эътибор қилманг», дейди. Мен унга: «Қандай қилиб эътибор бермайман. Мен сизнинг ички ишларингизга аралаша олмайман-ку. Сиз у ерда давлат котибисиз, Буш жаноблари эса — президент. У адлия вазирлигига биронбир партияни қонунга хилоф равишда рўйхатга олишни буюра оладими? — дедим.

— «Бирлик» йўқолсин руслар» деган варақалар тарқатганига нима дейсиз. Мен ҳаракат фаоллари билан давра суҳбати ўтказмоқчи бўлганимда улар, аввал руслар жўнаб кетишсин, дейишди.

Наҳотки Тожикистон журналистларнинг кўзини очмаган бўлса. Қисқа вақт ичида минглаб, ўн минглаб киши ҳалок бўлди. Бу — даҳшатли рақам. Ваҳшийлик ва ёввойилик. Буларнинг ҳаммаси кимнинг айби билан содир бўлди. Демократик партиялар ниқоби остидаги ақидапараст диндорларнинг қутқуси билан шундай бўлди. Тожикистонда улар учун ижтимоий база мутлақо йўқ. Демократик партиянинг раиси Шодмон Юсупов эса рус кишиларини Тожикистоннинг тутқунлари деб атади. Ўша Юсуповни Тожикистоннинг Россиядаги элчиси лавозимига тавсия этишаётган экан, мен буни мутлақо тушунмайман.

Кейинги вақтларда Абдуманноп Пўлатов ҳақида кўп ёзишади. Бу ҳақда шуни айта оламанки, суд уни уч йилга ҳукм қилди. Президентнинг авф этиш ҳақидаги фармонига биноан уни озод қилишди. Менга маълум бўлишича, у уйида, соғ-саломат.

Мухолифларим мени диктатор қилиб кўрсатишни жуда хоҳлайдилар. Тан оламан: эҳтимол, менинг ҳаракатларимда авторитаризм нишонлари бордир. Аммо мен буни фақат бир нарса билан изоҳлайман: тарихнинг муайян даврларида, ҳақиқий давлатчилик қарор топаётган пайтда, айниқса, бир тизимдан иккинчисига ўтиш даврида, ҳар ҳолда кучли ижроия ҳокимияти зарур. Қон тўкилишига ва қарама-қаршиликка йўл қўймаслик, минтақада миллатлараро ва фуқаролар тотувлиги, тинчлиги ва барқарорликни сақлаш учун шундай бўлиши зарур, бу йўлда мен жонимни фидо қилишга тайёрман. Таъбир жоиз бўлса демократия сари ҳаракат қилиш учун ҳам шундай бўлиши зарур.

Суҳбатдош В. ФРОНИН.
(«Комсомольская правда», 12 февраль)

НАРХ-НАВО ВА ОЙЛИК: ЧОРА БОРМИ?

«Правда» рўзномасининг 12 февраль сонида мустақил давлатлар ҳамдўстлигига аъзо мамлакатларда иш ҳақи билан баҳолар ўртасидаги мутаносиблик тўғрисида энг сўнгги маълумотлар қайд этилган. Мамлакатимиз фуқароларининг ўзлари қардош ўлкалардаги аҳвол тўғрисида аниқ бир хулоса чиқариб олиши учун ушбу жадвални тўлиқ келтирамиз.

Россия Федерацияси: Ойликнинг энг кам миқдори — 2250 рубль. 19 хил озиқ-овқат туридан иборат кундалик харид харажатлари, яшаш учун зарур бўлган ашёлар жон бошига 5210 рублни ташкил этади.

Беларусь: Республика статистика комитетининг маълумотларига қараганда, энг кам ойлик — 3000 рубль. Истеъмол миқдорининг энг паст даражаси — 4236 рубль.

Украина: Энг кам ойлик — 4600 карбованец, истеъмол даражасининг энг кам миқдори январь ойининг бошларида 22000 карбованецни ташкил этган.

Молдова: Энг кам ойлик — 1700 рубль. Энг кам истеъмол даражасини сақлаб қолиш учун ойига 13000 рубль талаб этилади.

Арманистон: Энг кам ойлик миқдори — 2000 рубль. Ойлик истеъмол кўрсаткичи январь охирларида 7640 рублда тўхтаган.

Ўзбекистон: Энг кам ойлик миқдори — 2500 рубль. Яшаш учун зарур харажатлар 1993 йилнинг бошларида ойига 2058 рублни ташкил этган.

Қирғизистон: Яшаш учун зарур харажатларнинг ойлик даражаси 1 январда 3590 рублга тенг бўлган. Мутахассисларнинг тахмин қилишича, февраль ойида бу кўрсаткич 8500 рублга чиқади. Республикада энг кам ойлик миқдори 1650 рубль эди. Февраль ойида эса 3200 рублга кўтарилди.

АЙНИ ЧОҒДА...

Россия Иқтисодиёт вазирлигининг иқтисодий омиллар ва истиқболни белгилаш марказидан хабар қилишларига қараганда, йил бошидан бери озиқ-овқат молларининг нархи 33 фоиз ўсди. Сариёғ, тухум, гўшт, ва сут маҳсулотларининг баҳоси сўнгги ҳафта давомида энг кўп ортган. Йил бошидан бери гўшт маҳсулотларининг нархи 49 фоиз ўсди, ёғларнинг нархи 45 фоиз ортди, сут маҳсулотлари эса 43 фоиз қимматлашди.

(ЎзА).

РЕСПУБЛИКА ВАЗИРЛАР МАҲКАМАСИНИНГ МАЖЛИСИ

Куни кеча Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг мажлиси бўлди. Унда вилоят ва шаҳар ҳокимлари, вазирликлар ва идоралар, концернлар ва уюшмалар, банклар, корхоналар ва ташкилотлар, ҳуқуқни муҳофаза қилиш органлари, оммавий ахборот воситаларининг раҳбарлари иштирок этди.

Мажлисни Ўзбекистон Республикасининг Бош вазири А. Муталов бошқарди.

Мажлисда «Халқ хўжалиги тармоқларининг иш якунлари, Ўзбекистон Республикасининг 1992 йилги бюджети асосий параметрларининг бажарилиши ва 1993 йилда республика иқтисодиётини ривожлантиришнинг чора-тадбирлари тўғрисида»ги масала муҳокама этилди. Ўзбекистон Республикаси Бош вазирининг ўринбосари Б. Ҳамидов шу ҳақда маъруза қилди.

Маъруза юзасидан музокарада халқ хўжалиги тармоқларининг ўтган йилги иш натижаларидан тўғри хулоса чиқариш ва белгиланган вазифаларни жорий йилда амалга ошириш зарурлиги таъкидланди.

Шундан кейин Ўзбекистон Республикаси Бош вазирининг ўринбосари Ў. Султонов ва Ўзбекистон Республикаси ички ишлар вазири З. Алматовнинг «Йўл ҳаракати хавфсизлигини таъминлаш бўйича қўшимча чора-тадбирлар ҳақида»ги ахборотлари тингланди.

Ўзбекистон Республикасининг Президенти И. Каримов мажлисда нутқ сўзлади.

Мажлисда Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг Раиси Ш. Йўлдошев қатнашди.

(ЎзА).

ТЕХНИКА ТАХТ

Абдусаттор Ғофуров одатдагидек барвақт ишга отланди. Машина ўриндиғига ўтиргач, ҳайдовчига «устахонага» деди. Айни қиш, изиллаган совуқ бўлса-да, у ерда иш қизғин. Бугун вилоят ва район мутахассислари иштирокида техника воситаларининг аҳволи текширилади. Бунга жиддий тайёргарлик кўрилди. Назорат ўтказилишини эшитиб хўжалик раҳбари кўпдан бери тиним билгани йўқ. Шундай кезларда аксига олади, ҳали у-ҳали бу камчилик чиқиб туради. Йиғин бошлангунга қадар қолган-қутган ишларни тугатиш керак.

Раис шу хаёллар билан бўлиб, устахонага етганини пайқамади. Машинадан тушгач одамлар билан бир-бир сўрашди. Бош муҳандис Юсуфжон Мирбоев билан эса бақамти суҳбатлашди. Унинг жавобларидан, гап-сўзларидан қониқди шекилли, устахона ходимларига яратилган шароит билан танишди.

— Оғиримизни енгил, мушкулимизни осон қиладиганлар шу кишилардир,— дейди Чуст районидаги «1 Май» жамоа хўжалиги бошқаруви раиси, Ўзбекистон Республикаси халқ депутати А. Ғофуров. —Иш бошидан пухта қилинса, машаққати оз бўлади. Буни механизаторларимиз, таъмирчи ва созловчиларимиз яхши тушунишади. Ўтган йилги меҳнат муваффақиятларида уларнинг муносиб ҳиссалари бор. Хўжалигимизда 600 гектар пахта майдони, 800 гектар боғ, 480 гектар бошқа экинзорлар мавжуд. Энг муҳим, асосий юмушлар техника ёрдамида бажарилади. Бултур 2 минг тонна пахта, 275 тонна мева, 230 тонна узум, 240 тонна картошка, 250 тонна қовун-тарвуз, 90 тонна сабзавот, 26 тонна пилла ва бошқа маҳсулотлар етиштирилди. Оқ олтиннинг қарийб 80 фоизи зангори кемалар ёрдамида терилди. Жорий йилда бу ютуқларни янада кўпайтирмоқчимиз.

Нафақат раис, балки бошқалар ҳам ўтган йилги натижалардан хурсанд. Ушбу кайфият шу кезларда қишки юмушларни сифатли ўтказишда қўл келаяпти. Экин майдонлари куздаёқ меъёрида ўғитланиб, шудгорлаб қўйилганди. Машина ва механизмлар қисқа муддат ичида қўлдан чиқарилиб, ишга пухта шайланди. Айни пайтда 14 та ҳайдов, 28 та чопиқ тракторлари, 23 та культиватор, 12 сеялка, 8 та жўяк оладиган мослама, 311 та тишли ва 9 та осма сихмола, 4 та текислагич, 26 та омоч ва ҳоказолар кўкламга тахт. Бош инженер Ю. Мирбоевнинг айтишича, устахонада яхши шароит муҳайё этилгани, ишловчилар унумли меҳнат қилгани туфайли бунга эришилди. Маҳмуд Темуров, Турдиали Сиддиқов кабилар ўзларига биркитилган техника воситаларини қисқа фурсат ичида беками-кўст созлашди. Таъмирчи усталарга механик Рустамжон Жўраев амалий ёрдам кўрсатди.

Хўжалик устахонасида ўтказилган йиғинда бу ердаги ишларга муносиб баҳо берилди. Район деҳқончилик-саноат уюшмаси мутахассиси Маъруф Орипов ва давлат техника назоратчиси Расул Мамажонов қилинган ишларни бирма-бир текшириб, бирор-бир нуқсон топишмади. Машина ва механизмларни шайлашда фаол қатнашган, ишда ўрнак кўрсатган кишилар моддий ва маънавий жиҳатдан рағбатлантирилди. Хўжалик касаба уюшма қўмитаси уларнинг бир гуруҳига вилоятдаги «Шаҳанд», «Гулшан», «Чортоқ», «Ниҳол», Фарғонадаги «Чимён», «Рапқон» дам олиш оромгоҳларига йўлланмалар ажратди.

Айни пайтда хўжаликда кўкламги экиш мавсумига ҳамма нарса тахт турибди. Бошқа хўжаликларда ҳам техника воситаларининг шайлиги мутахассис томонидан текширилиб, қилинган ишларга холис баҳо берилмоқда.

Абдунаби ҚОРАБОЕВ,
«Қишлоқ ҳақиқати» мухбири.

СУРАТЛАРДА: 1. Хўжалик бош муҳандиси Юсуфжон Мирбоев (ўнгда), механизатор Турдиали Сиддиқов ва механик Рустамжон Жўраев. 2. Тайёргарлик чизиғига қўйилган механизмлар.

Н. ЭРГАШЕВ олган суратлар.

Мўътабар заминимиз заҳматкашлари

...шиқ туйғуни қалбан ҳис этиши мумкин. Мен шундай деб ўйлайман.

Деҳқон ҳузурига чорлайди йўлим,
Эгатлар оралаб елдек бораман.
Қадоқ кафтлараро қолади қўлим,
Унга эҳтиромим нурга қораман.
Аввало барака тилайман чошга,
Сўнг эса сўрайман:
«Рўзғорлар бутми?!»
Уни сийлай олмас Оллоҳдан бошқа,
«Берсин даласига барака-қутни!»

Дарвоқе, дала соҳиблари — заҳмат элини Оллоҳдан бошқа ҳеч ким сийлай олмайди. У йил — ўн икки ой даласида тер тўкади. Унинг қувончи ҳам, изтироб-ташвишлари ҳам кунлар силсиласидай кўп. Деҳқон чигит ерга тушганда — бир қувонса, у ниш урганда — иккинчи бор худди боладай шодланиб кетади. Ғўзаси шоналаб, гулга кирса, кўсак тугса ва ниҳоят очилса — тағин ўзики қўярга жой тополмай қолади. Режасини бажарган кун эса — у учун катта шодиёна. Файзулла аканинг бундай қувончли кунлари кўп бўлган. Изтиробларини, ташвишларини-ку, асти қўяверинг. Ҳаловатидан кечса кечадики, ўзини «сен»лаб, пахтасини «сиз»лайди. Аъзоларини ўз жигарларидай сийлага сеялка оралади. Механизатор Абдураззоқ Нодиров чигит экишдан тортиб, ҳосил пишиб етилгунча, таъбир жоиз бўлса, белидан белбоғини ечмади.. Бригада ҳисобчиси Тўғил Равшановнинг айтишича, мўл ҳосил тўплашда барча бир тан, бир жон меҳнат қилди. Натижада кузнинг якунида сарҳисоб рақамлари кишини қувонтирадиган даражада салмоқли бўлди. Об-ҳаво оғир келган шароитда ҳам ҳар гектар ердан 31 центнердан хирмон кўтарилди. Жами 192 тоннадан ошиқ пахта йиғиб-териб олинди.

— 15 йилдан буён 7-бригадага етакчилик қиламан, — деб ҳикоя қилади Файзулла ака.— Дангали шу — ҳар йили ҳам деҳқоннинг ташвиши ўзига, етиб-ортади. Аммо 1992 йил бошқача бўлди. Кўклам серёғин, ёз салқин келди. Пахта кеч етилди. Оллоҳ бир томондан қисса, иккинчи томондан деҳқонни сийлайди. Куз хосиятли, кўнглимиздагидек кечди. Йилни юзимиз ёруғ якунладик.

Дарвоқе, Файзулла ака Мирзаев оилада ҳам кичик бир жамоага бошлиқ, 9 нафар фарзанднинг отаси. Умирой опа уй бекаси. Оиладан 8 киши бригадада ишлайди. Фарзандлари — Ҳамидулла, Баҳодир, Асатулла, Дилобар, келинлари — Раъно, Ҳафизахонлар ҳам жамоанинг фаол аъзоси. Ўғли Зайнулла бригададаги ғаллачилик звеносига етакчи. 5,5 гектар ерда дон, 8 гектар майдонда эса беда мазкур жамоа тасарруфида. Ҳар йили улардан ҳам мўл-кўл ҳосил олинмоқда. Бригада эса ўн беш йилдирки, муттасил пахта тайёрлаш режасини ошириб бажаради.

Иштихон районидаги Азиз Йўлдошев номли жамоа хўжалигида бундай нуфузли бригадалар талайгина. Ширинбой Бобоназаров, Авло Азимов ва бошқа ўртоқлар етакчи бўлган жамоаларда ҳам ўтган йили ҳосилдорлик юқори бўлди.

Яқинда биз хўжалик бошқаруви раиси, тадбиркор раҳбар Илҳом Қўчқоров, билан дала айланиб, Файзулла ака Мирзаев бригадаси ҳудудида яна бир тўй устидан чиқиб қолдик. Қаҳрамонимиз ҳам шу ерда экан. У маҳалла қўмитаси раисининг ўринбосари эмасми, тўйда кўпчиликка бош-қош.

— Раисимиз барака топсин! — дейди Ф. Мирзаев.— Бизни доимо қўллаб-қувватлайди.

Биз сафаримиз давомида бригаданинг илғор механизаторлари, сувчилари ва теримчилари билан ҳам мулоқотда бўлдик. Далада гурунг авж олганди. Акбар Маъмирқулов, Бахтиёр Маҳкамов, Зокир Нодиров каби сувчилар, Санталат Мирзаева, Марҳабо Исроилова, Назокат Ноирова, Турсунтош Мирзаева ва бошқа кўплаб теримчиларнинг дил сўзларига қулоқ тутдик. Улар самимий ва меҳнатсеварлиги билан қалбимизда чексиз эҳтиром уйғотди.

— Даромадингиз қанча бўлди, бозор иқтисодиёти қийнаб қўймаяптими? — сўраймиз тракторчи Абдураззоқ Нодировдан.

— Қийинчиликларни енгишга ҳаракат қилаяпмиз, — жавоб қайтаради у.— Мана, бизнинг оиламиз мисол: йиллик даромадимизни чўтга солсак, 50 минг сўмдан ошаяпти. Энг муҳими — тани соғлик бўлсин!

Яна бригада саркорини суҳбатга чорладик. Ундан бу йилги режалар хусусида суриштирдик. У шундай деди:

— Куздаёқ барча майдонларни шудгорлаб, гектарига 300 килограммдан аммофос сочдик. Усмон Улошев деган йигитимиз ўз ҳайдов трактори билан ерларни сифатли шудгорлашдан чиқарди. Ҳозир 10 минг тоннадан зиёд гўнг заҳирамиз бор. Суғориш шохобчаларини аллақачон тартибга келтириб қўйдик. Насиб этса, ҳосилдорлик 40 центнердан кам бўлмайди деб турибмиз.

Одатда яхши ниятга фаришта омин айтсин деб тилак билдирилади. Биз ҳам шу эзгу тилакдамиз, Файзулла ака!

ФАЙЗУЛЛА БРИГАДИР

...Бу ажойиб инсон билан даставвал Иштихондаги бир тўйда учрашдик. У бизни мезбон сифатида даврага таклиф этди. Дарров «хушфеъл, очиқ чеҳра бу киши ким экан?» деб хаёлимдан ўтказдим. «Ким бўлса ҳам фаришта сифат инсон экан. Каттага ҳам, кичикка ҳам бирдай эҳтиром кўрсатади. Лутфи, муомиласини айтмайсизми?! Бир кўришдаёқ суҳбатдошини ўзига ром этади-қўяди. Тўй соҳибими десам...»

Ҳар қалай, орадан унча кўп вақт ўтмади. Бизни келин-куёвлар тўйига ҳамроҳ этган район раҳбарларидан бири у кишини мухтасаргина таништирди. Маҳалланинг оқсоқоли Файзулла бригадир дегани шу киши экан. Қайси бир йиғинда ҳам район ҳокими Тўрақул ака Йўлдошев уни уста деҳқон дея таърифлаб, шаънига илиқ гаплар айтгани эсимда. Бугун эса Файзулла бригадирни маҳалла оқсоқоли, мезбон, тўйбоши сифатида кўриб турибман.

Рости, шу инсон ҳақида қачондир ёзишни дилимга тугиб қўйган эдим. Бугун шу ниятда қўлимга қалам олдим...

...Файзулла ака Мирзаев асли Қўшработ районининг Юқорисарой қишлоғидан. Оммавий кўчириш йиллари, тўғрироғи, 1948 йилда оиласи билан Иштихонга кўчиб келишган. Эслашича, ўшанда у ўн тўрт ёшли ўсмир эди. Мустақил меҳнат фаолиятини 1959 йилдан бошлади. 25 йилдан кўпроқ вақт тракторчилик қилди. У республикада хизмат кўрсатган пахтакорлар — Толлибой Ғаниев, Қўчқор Абдиев каби миришкор деҳқонлардан кўп нарсани ўрганган. Эндиликда раҳматлик устозларини тез-тез эслаб туради, уларнинг хайрли ва залворли ишини давом эттираётганидан қалбида фахр-ифтихор туяди. «Иншоолloҳ, барчани Оллоҳнинг ўзи ва улуғлар руҳи қўлласин!»,— дейди Файзулла ака суҳбатда.

...Кеч куз. Осмонда қуёш чарақлайди. Қўлидан иш келадиган жон борки — бари далада. Шундай тиғиз кунларда дала айланишнинг ўзи бир — оғриқ, айни пайтда фараҳли. Пайкал оралаб деҳқон ҳузурига йўл олган киши буни ҳис этади. Фақат бободеҳқоннинг ташвишига ҳам, ҳаловатига ҳам эш бўлган киши бу қорилайди. Бу жамоани ҳар қандай шароитда бир муштга йиғади, хирмонга барака қўшади.

Буни қарангки, уста пахтакор истиқомат қилаётган қишлоқнинг ҳам номи «Пахтакор». Эндиликда у катта маҳалла. 280 дан ошиқ хонадонда 3 мингга яқин аҳоли яшайди. Бир неча йилдирки, район маркази — Иштихон шаҳар мақомини олган. «Пахтакор» — шу шаҳар тасарруфидаги маҳалла. Бу ерда ўзбек, тожик, рус, татар, қўйинг-чи ҳамма бир оила аъзоларидек аҳил яшашади. Файзулла ака бригадаси жамоаси ана шу турли миллат вакилларидан таркиб топган. Турли тоифадаги одамларнинг бошини қовуштириш, тўю-маъракаларини ўтказиш, уларни дала ишларига беш панжадай бирдек жалб этиш, баъзилар ўйлаганчалик, «ҳа, бўл, ҳа, бўл!» дейилса — битадиган иш эмас. Бунинг учун катта ташкилотчилик салоҳияти керак. Энг муҳими одамлар қулфи-дилининг калитини топа билиш лозим. Файзулла акада шундай қобилият бор!

Бригадада ишловчилар рўйхатини 40 киши ташкил этади. Жамоа сардори ўзини уларнинг бири деб билади. Тарозунинг икки палласи ҳам барча учун бирдай. Қирқ кишини бир томон, меҳнат ва уюшқоқликни иккинчи томон қўядиган бўлсак, иншооллоҳ, тарозунинг оғир палласини меҳнат томон босиб кетади. Ана энди бу залворли юкни ўзингиз холис чамалаб кўраверинг. Ахир, «Чумоли ўзидан ўн чандон, юз чандон кўп юк кўтаради», деган гап бекорга айтилмаган. Деҳқоннинг ҳам юки ўз жуссасидан минг бор залварлидир.

...1992 йилнинг 17 апрель куни эди. Жамоа пешинга яқин катта ўчоққа дошқозон осди. Шу куни мавжуд 62 гектар майдоннинг сўнгги пайкалига барака уруғи қадаб бўлинди. Дошқозон шунинг эвазига биқирлаб, элга ош тортилди. Аммо бандасининг эмас, яратганнинг айтгани — вожиб. Чигитлар эндигина ниш уриб, яшил пайкаллар ҳосил бўлаётган бир пайтда қаттиқ ёмғир қуйди. Пайкалларни сув босди. Меъёридан ортиқ намгарчилик, қатқалоқ экин кушандаси. Пайкаллар қайта-қайта бузиб экилди. Баъзи гектарлар икки марта, баъзилари эса ҳатто учинчи марта такрор экишдан чиқарилди. Хуллас, 10 майда ҳам да...

Абдулла ТУРДИЕВ,
«Қишлоқ ҳақиқати»нинг махсус мухбири.

Фахрийлар тажрибаси

СЎЗ САРАЛАБ, ЭЛ ОРАЛАБ

Деҳқон эл маъмурчилиги йўлида сидқидил тер тўкадиган бағри кенг, камсуқум инсон. У ҳамиша садоқатини амалда кўрсатишга интилади, ҳеч қачон нолимайди, эртанги кун умиди билан яшайди. Республикамиз хўжаликларида ажойиб фазилатлари, ташаббускорлиги билан оғизга тушган табаррук инсонлар жуда кўп. Фазилатларини таърифлашга баъзан сўз озлик қилади.

Ўзининг 80 ёшини қаршилаган устоз-журналист Маткарим Худойберганов ҳам йиллар мобайнида хоразмлик деҳқонлар меҳнатини ранг-баранг мақолалари орқали улуғлади. Муаммоларни, камчиликларни дадил ўртага қўйди. «Замонлар ўтмоқда, не-не ўзгаришлар рўй бермоқда, ақл бовар қилмас даврлар ҳақида дадил гаплар айтилмоқда. Аммо деҳқонга рўшнолик хусусида кўзга кўринарли амалий ишлар бўлаётгани йўқ. Деҳқоннинг эгни бут, қосаси оқарган бўлса бас, у деҳқончилик синоатини ўзи билади. Қадим Хоразм воҳасида гулу бўстон яратаётган деҳқоннинг эрки бўлсин, ишига яраша ризқи бўлсин». Бу сатрлар мухбир М. Худойбергановнинг «Инқилоб қуёши» газетасида 1930 йили босилган мақоласидан олинди. Ўша кезларда бундай гапларни айтиш, ҳақиқатни ҳимоя қилиш осон эмасди.

— Биз — кекса авлод журналистлари баъзида жуда оғир шароитларда ишладик, — ҳикоя қилади Маткарим оға. — Баъзида ҳақиқатни ёзгани учун қаламкаш қистовга олинган кезлар ҳам бўлди. Бахтим шуки, ҳеч қачон виждонга қарши бормадим. Қадоқ қўлли деҳқонни ўйлантираётган, тўлқинлантираётган масалаларни севимли газетам саҳифаларида кўтариб чиқдим. Шу боис қайси хўжаликка бормай заҳматкашлар мени қадрдонлардек қарши олишарди. Бу газетачи учун энг катта бахт!

Ҳа, Маткарим Худойберганов қалами ўткир ижодкор сифатида танилди. Одамлар «Инқилоб қуёши» рўзномасида чоп этилган «Никоҳ», «Нега йиғлайсан, Гулбадан?» сарлавҳали мақолалари, кўплаб фельетонларини ҳали-ҳали эслашади. Отанинг табиатидаги оққўнгиллилик, саховатпешалик, ҳар қандай шароитда ҳам дўстларга ёрдам қўлини чўзиш каби олижаноб хислатлар деҳқондан ўтган бўлса не ажаб?!

Нуроний ҳозирда ҳам қўлидан қаламини қўйган эмас. «Булоқ» тахаллуси билан турли мавзуларда мақолалар ёзмоқда. Ўтган йили Хоразм деҳқонлари ҳам чинакам мардлик, қаҳрамонлик намуналарини кўрсатдилар. Қаттиқ ёғингарчиликлар оқибатида юзага келган қийинчиликлар мардона енгиб ўтилди. Оғир йилда ҳам ваъдани дўндирган марду майдонлар оз эмас. Кекса журналист ана шундай уста деҳқонлар ҳақида лавҳалар, очерклар ёзмоқда.

Маткарим оға Улуғ Ватан уруши йилларида ҳам журналист сифатида қизғин фаолият юритди. 1946-50 йилларда эса «Қизил Ўзбекистон» (ҳозирги «Ўзбекистон овози») газетасининг Хоразм вилояти бўйича ўз мухбири бўлиб ишлади. У Чоржўй-Қўнғирот темир йўли қурилиши, ирригация-мелиорация ишларини яхшилаш, кема транспорти ишини намунали йўлга қўйиш билан боғлиқ муаммоларни мақолаларида дадил кўтарди. Эл мушкулини осон қилиш учун катта ташкилотчилик кўрсатди. Кейинчалик газетанинг сайёр таҳририяти иш бошлади. Ўшанда отахон жуда кўплаб қаламкашларга амалий ёрдам ва мадад кўрсатди. Машқларини республика газетасида чоп эттирди. Ташкилотчилиги, касбига фидойилиги матбуотимиз жонкуярлари ҳақида ёзилган мақолаларда ҳурмат билан эътироф этилди.

— Табаррук инсон Маткарим Худойберганов ярим асрлик фаолияти давомида Хоразм матбуотининг ривожига салмоқли улуш қўшди, — дейди мураббий Зиёд ака Есенбоев. — Унинг мактабидан сабоқ олган мухбирлар ўзларининг долзарб мавзулардаги мақолалари билан барчани хурсанд этишмоқда. Ўзимча фикр қиламан, яхшиям ҳаётда Маткарим оғага ўхшаган ҳалол, пок, айни пайтда касбининг ҳақиқий фидойилари бор. Улар тажрибаси катта бойлик.

Т. ЭШБЕКОВ.

Муштарий мулоҳазаси

БОҒЛАР КЎПАЙСИН

Истиқлол туфайли мустақил Ўзбекистон жумҳуриятимиз аҳолиси ўзининг қадимий анъаналарини, миллий қадриятларини қайта тиклай бошлади. Шулардан бири миллий боғ-роғлар, токзорлар яратишга катта эътибор берилаётганидир. Ҳозирги пайтда бу борада жумҳуриятимизнинг Хоразм, Фарғона водийси вилоятларида бир талай ибратли ишлар амалга оширилмоқдаки, бу фақат таҳсинга сазовордир. Масалан, Наманганда Бобораҳим Машраб, Андижонда Бобур Мирзо, Тошкентда Алишер Навоий миллий боғларининг яратилаётганлиги, Хоразм воҳасида эса Огаҳий, Беруний миллий боғларига асос солинганлиги фикримизнинг ёрқин далилидир.

Ахир нега энди бизнинг кўҳна ва қадимий Бухоро шаҳримизда, унинг атрофларида буюк алломалар туғилиб ўсган жойларда Абу Али ибн Сино, Баҳовуддин Нақшбандий, Фитрат, Файзулла Хўжаев, домла Ҳалим Ибодов, Аҳмад Дониш, Садриддин Айний, Олим Хўжаев ва бошқаларнинг миллий боғларини, улар учун ҳеч бўлмаганда миллий хиёбонларни яратиш мумкин бўлмас экан?

Шунингдек, туманлар, давлат ва жамоа хўжаликларининг юксалишига муносиб улуш қўшган Теша Салимов, Султон Одилов, Жаббор Сатторов, Турсун Салимов, Саттор Жабборов ва бошқаларнинг номларини абадийлаштириб, улар таваллуд топган жойларда миллий боғлар яратиш мумкин. Бу иш биринчидан, ўша буюк ва табаррук зотларга нисбатан ҳурмат ҳамда эҳтиром рамзи бўлса, иккинчидан, узум ва мева-чеванинг кўпайишига, халқимизнинг ризқу рўзи учун серобчилик, мўл-кўлчилик, фаровонлик вужудга келишига омил бўлади.

Ахир бир вақтлар шаҳримизда кимлар учун ҳам хиёбонлар яратмаганмиз. Уларга салобатли ҳайкаллар ўрнатганмиз-ку. Эндиликда эса ўзлигимизга, миллийлигимизга, қадимий удумларимиз, анъаналаримиз ва қадриятларимизга қайтишимиз лозимлигини, бу иш бизлар учун ҳам қарз, ҳам фарз эканлигини ҳеч қачон унутмаслигимиз зарур.

Акбар ҲАЙДАРОВ,
Ўзбекистонда хизмат кўрсатган маданият ходими.

Меҳриддин Хисариевнинг Пахтакор районидаги 112-автокорхонада ҳайдовчи бўлиб ишлаётганига ўн йил бўлди. Шу давр мобайнида у белгиланган топшириқларни ошириб бажаришга эришди. Эндиликда уни автокорхонанинг энг илғор, тажрибали ҳайдовчиси сифатида ҳурматлашади. М. Хисариев ҳозир пахта тайёрлаш пунктидан заводга оқ олтин ташимоқда.

СУРАТДА: пешқадам ҳайдовчи М. Хисариев.

Қ. УМАРОВ олган сурат.

СУРХОНДАРЁ ЯНГИЛИКЛАРИ

ЙЎЛОВЧИЛАРГА ҚУЛАЙЛИК

«Ўзавтострой» трестининг вилоятдаги хўжалик ҳисобида иш юритувчи қурилиш участкаси жамоаси Денов шаҳрига кираверишдаги шоҳбекатни фойдаланишга топширди.

Раҳмон Норов бошлиқ қурилиш бўлинмасининг Шерали Мамадалиев, Қўчқор Муқимов, Жаббор Абдуллаев бошлиқ бригадалари, хўжаликлараро 360, 131-кўчма жамланма ва таъмирлаш қурилиш-монтаж бошқармаси бунёдкорлари 16 миллион сўмлик иш бажаришди. 300 ўринли шоҳбекатда йўловчи ва ҳайдовчилар учун барча қулайликлар мавжуд. Меҳмонхона, ресторан, милиция хонаси, юкларни сақлаш жойи, бешта чипта сотадиган касса бир кунда Самарқанд, Шаҳрисабз, Душанбе, Бухоро, Фарғона сингари ўн тўққиз йўналиш бўйлаб сафарга чиққан 4 минг йўловчига хизмат кўрсата олади.

БУЮК АЛЛОМАНИ ЭСЛАБ

Вилоятда Ҳаким ат-Термизий хотирасига бағишлаб ўтказиладиган халқаро кураш беллашувига пухта тайёргарлик кўрилмоқда. Шу муносабат билан саноат-қурилиш банкининг Термиз бўлинмасида 701806-рақамли хайрия жамғармаси ҳисоби очилди.

Яқинда Ангор районида ўтказилган маслаҳат йиғинида ана шу жамғармага 156 минг сўм маблағ ўтказилганлиги маълум қилинди. Улуғ Ватан уруши ногирони Бўрон бобо Жабборов, Меҳнат Қаҳрамони, марҳум Аҳмад Олламуродовнинг меросидан ўғли Гулмурод Аҳмедов, «Узтекстильторг»нинг шу минтақадаги базаси директори Норсоат Нориев ўн минг сўмдан, кўпчилик 5—6 минг сўмдан маблағ ўтказдилар.

МАҲСУЛОТ КЎПАЯДИ, ИШСИЗЛАР КАМАЯДИ

Тоғли Бойсун районида аҳолини ижтимоий жиҳатдан муҳофаза қилишга қаратилган тадбирларни амалга оширишга катта эътибор берилаётир.

Ана шундай муҳим ишлардан бири Бойсун шойи тўқиш фабрикасида бажарилди. Корхона қошида янги тикувчилик фабрикаси ишга туширилди. 15 миллион сўмлик қурилиш-монтаж ишлари бажарилган корхонада 200 киши меҳнат қилмоқда. Улар бир йилда 16 миллион сўмлик кўрпа-ёстиқ жилдлари жамламаси, аёллар ички кийимлари, камзуллари ҳамда болалар кийим-кечаклари тайёрлайдилар.

ШЎРЧИДА АККУМУЛЯТОР ТАЙЁРЛАНАЯПТИ

Ҳар қандай замонавий транспорт воситаси аккумулятор бўлсагина калитни бурашингиз билан ўт олиши ҳеч кимга сир эмас.

Бозор шароитида аккумулятор анқонинг уруғи, нархи эса осмонда. Шўрчиликлар аккумулятор танқислигини баҳоли қудрат бартараф этиш, мижозларга ёрдам қўлини чўзишдек хайрли ишга киришдилар. Райондаги асфальт-бетон заводи қошида қозоғистонлик мутахассисларнинг кўмагида аккумулятор ишлаб чиқарадиган цех фойдаланишга топширилди. Бешта дастгоҳда «6-СТ-50», «6-СТ-55», «6-СТ-60» маркали аккумуляторлар тайёрланаяпти. Яқин келажакда цех кенгайтирилиб, тўққиз хилдаги маҳсулот ишлаб чиқариш кўзда тутилаётир.

Б. КЕНЖАБОЕВ,
«Қишлоқ ҳақиқати» мухбири.

САБЗАВОТ ВА КАРТОШКА ИСРОФ БЎЛМАСИН

Аҳолини узлуксиз сабзавот маҳсулотлари ва картошка билан таъминлашда қиш учун омборларда сақланаётган заҳираларни эҳтиётлаш, исроф қилмаслик муҳимдир. Айни пайтда хўжаликлар ва тайёрлов ташкилотларининг омборларида улар кўплаб асралмоқда. Республикамиз иқлими тез-тез алмашиб туради. Шу боисдан маҳсулотларни сунъий совутиладиган омборларда сақлаш мақсадга мувофиқ. Аммо ҳамма жойда ҳам бунинг имкони йўқ. Натижада мослашган ва совутилмайдиган хоналардан ҳам фойдаланилади. Бинобарин маҳсулотлар икки хил шароитда асралмоқда.

Ўтган йилнинг кузи иссиқ келганлиги шу кезларда сабзавот ва картошкани сақлашда талай қийинчиликлар келтириб чиқариши, чиқитларни кўпайтириши мумкин. Бу ҳолатлар айниқса, ўра, уюм, оддий омборларда сезилади. Бундай шароитда назоратчилар, бошқа масъул кишилар маҳсулотни сақлаш тадбирларига қатъий риоя қилишлари, уларни ўз вақтида назоратдан ўтказиб туришлари талаб этилади.

Картошка халқимиз севиб, кўп истеъмол қиладиган озиқ-овқат турларидан ҳисобланади. Уни турли усуллар билан, яъни ўра, уюм ва сунъий совутилмайдиган омборларда март ойи охиригача, совутгичли омборларда эса янги ҳосил чиққунга қадар сақлаш мумкин. Ўзимизда етиштирилган картошкани шундай қилса бўлади. Аммо аҳоли эҳтиёжини тўлиқ таъминлаш учун кўпроқ четдан келтирилади. Уларни асраш эса маҳсулот сифатига боғлиқ.

Айрим омборларга бундай картошкаларни сараламасдан қўйиш ҳоллари учрайди. Натижада исрофгарчилик кўпаяди. Жорий қиш учун Польшадан келтирилган маҳсулотлар сифати паст бўлди. Совутилмайдиган омборларда сақланаётган чет картошкалар ҳам шундай. Уларни биринчи навбатда истеъмолга чиқариш зарур.

Омборда ҳарорат 2—4 даража илиқ, нисбий намлик 80—85 фоиз бўлса шароит мўътадил ҳисобланиб, маҳсулот яхши сақланади. Агар унинг туганаклари ичида ҳўл чириш касалига учрагани 3 фоиздан, қуруқ чириш эса 10 фоиздан ошса, дарҳол саралаш лозим.

Май, июнь ойларида совутиладиган омборлардаги четдан келтирилган картошка туганакдан чириши ортади. Шунинг учун уларни олдинроқ сотиш, ўзимизда етиштирилган ҳосилни эса узоқроқ сақлаш мақсадга мувофиқ. Картошка асраладиган жойлар иложи борича қоронғи бўлиши керак. Негаки унинг туганагига ёруғлик тушса пўсти кўкариб, аччиқ модда тўпланади ва истеъмолга ярамай қолади.

Кузатишларга кўра омбордаги картошка дастлабки уч ойда яхши туради, февраль ойларидан сифати пасайиши мумкин. Маҳсулот сифатсизлиги, ҳарорат ўзгариши, турли замбуруғ касалликлари пайдо бўлиши бунга сабаб бўлади.

Сунъий совутгичли омборлар етишмаслиги туфайли четдан келтирилган картошка кўпинча ярим ертўла жойларда уюмлаб сақланади. Агар улар ҳозирга қадар турган бўлса ич-ичидан иссиқлик чиқиши ҳисобига қизий бошлайди, ташқи ҳаво ичкарига етиб бормайди. Митти таналар фаолияти кучайиб, туганаклар димиқиш касалига чалинади ва кейинчалик чирийди. Шундай бўлмаслиги учун уюм ичидаги ҳароратни ўлчаб туриш, зарурат туғилганда шамоллатиш, агар булар ёрдам бермаса саралаб, қуритиб, қалинлигини озайтириш керак.

Пиёз омборга даставвал келтирилади ва янги ҳосил чиққунга қадар сақланади. Бундай маҳсулот яхши пишиб етилган, соғлом, қуруқ, устида қобиқли бўлиши лозим. Уни бир даража илиқ совуқ ва нисбий намлик 70 фоиз ҳароратда сақлаган маъқул. Иложи бўлса пиёзни сунъий совутгичли алоҳида омборларда асраш даркор. Республика пойтахтидаги 2-мева-сабзавот омборида бу борада яхши натижаларга эришилмоқда. Бироқ бундай жойлар етишмаслиги сабабли ҳосилни мослаштирилган омборларда сақлашга тўғри келмоқда. Ушбу шароитда пиёз бошларини музлатмаслик, февраль охирига қадар асраш зарур.

Кунлар исий бошлагач пиёз кўкаришга киришади ва пучайиб боради. Шунда уларни саралаб истеъмолга чиқариш керак. Оддий шароитда сақланаётган пиёз март ойида тугатилиши, ё бўлмаса сараланиб совутгичли омборларга ўтказилиши лозим. Бунда кўкармаган, қуруқ пиёзларни асрашга олиш даркор. Ҳозирги шароитда оддий омборларда улар кўкариб, сифати пасаймоқда. Чиқитни озайтириш учун маҳсулотни саралашга тўғри келади.

Омборлар етишмаслиги туфайли кўпчилик хўжаликларда ўзимизда етиштирилган картошка, сабзи, турп, шолғом, ош лавлагини ўра ва уюмларда сақланади. Бултур куз иссиқ келганлиги назарда тутилса улар қизиб кетиши, чириши мумкин. Шу боисдан назоратни кучайтириш керак. Ўра ва уюмларнинг усти ёрилса ёки чўкса чириш бошланган бўлади. Бундай жойларни дарҳол очиб кўриш керак. Айниқса сабзи ва ош лавлагига эҳтиёткорлик лозим, чунки улар чирий бошласа тўхтатишнинг имкони йўқ.

Хуллас, сабзавот маҳсулотлари ва картошкани сифатли сақлаш исрофгарчиликни озайтириб, халқимиз дастурхони тўкин бўлишига хизмат қилади.

А. РАСУЛОВ,
Д. ТУРСУНОВ,
Ўзбекистон сабзавот-полиз экинлари ва картошкачилик илмий-тадқиқот илмгоҳининг ходимлари.

Хотира

ЮРТ ОҒАСИ ЭДИ

Инсон ҳаёти воқеаларга бой, қувончу ташвишлардан иборат. Уларнинг ҳаммасини даврнинг ўзи саралайди, охирги ҳукмини чиқаради. 80-йилларнинг иккинчи ярмида бутун республикамизни ларзага солган «пахта иши», «ўзбек иши» деб ном олган айбловлар натижасида қанчадан-қанча бегуноҳ кишилар азоб чекишди. Баъзилар соғлиғидан ажралиб бир умрга ногирон бўлиб қолишди. Айримлари туҳмат, қийноқ ва хўрликларга чидай олмай оламдан ўтишди. Уларнинг оилалари ўша пайтда қанчалик маънавий эзилганини тасаввур қилиш ниҳоятда қийин. Ҳибсга олинганларнинг деярли ҳаммаси собиқ СССР Прокуратураси Гдлян бошлиқ тергов группасининг даҳшатли «тегирмони»га тушди.

Ўзбекистон Президенти Ислом Каримовнинг шахсан ташаббуси ва мардлиги билан махсус ҳукумат комиссияси тузилиб, бу борадаги барча «иш»лар қайтадан кўриб чиқилди. Оқ оққа, қора қорага ажратилди. Пировардида кеч бўлса-да, ҳақиқат қарор топиб, «пахта иши», «ўзбек иши» ўйлаб чиқарилгани маълум бўлди. Қамоқхонада ётган, кўплар кишилар оқланди. Улар ўз оилалари, қариндош-уруғлари даврасига қайтишди. Ана шундай кишилардан бири ўзбек, қорақалпоқ ва қозоқ халқининг асл фарзанди, Тўрткўл район партия комитетининг собиқ биринчи котиби Қосим Нурумбетов эди. Унинг ишида ҳеч нарса аниқ бўлмаган бир пайтда, қамоқдаги жисмоний ва маънавий қийноқларга бардош беролмай ҳаёт билан видолашди. У оила2 аъзолари, қариндош-уруғларининг қалбида бир умрлик армон бўлиб қолди.

— Суддан умидим катта эди, лекин афсуски, эрим унгача етиб келолмади, — дейди кўз ёшларини тиёлмай умр йўлдоши Тўхтажон опа Адаева.

Ҳа, Қосим Нурумбетович судгача етиб келолмади. Агар суд ўз вақтида бўлганда, эҳтимол, у ҳам кўплар қатори оқланган бўларди. Ҳозир ҳаёт бўлганида жўшқин меҳнат қўйнида, меҳрибон оила аъзолари даврасида юрарди?

...Эллигинчи йилларнинг охирида Нурумбетов Тўрткўл район партия комитетига бошчилик қила бошлади. У шунгача ишлаб чиқаришнинг барча бўғинларида фидокорона меҳнат қилди. Шуманай, Беруний район партия комитетларига бошчилик қилди. Тўрткўлга ҳам ўн беш йилдан зиёд раҳбар бўлди. Шу даврдаги барча силжишларда унинг катта ҳиссаси бор.

Ҳар бир даврнинг ўз талаби, муаммо ва қийинчиликлари бўлади. 60-йилларнинг бошларида қишлоқ хўжалигини, жумладан пахтачиликни комплекс механизациялаш масаласи ўртага ташланди. Хўжаликларда майда карталар йириклаштирилди. Механизациядан унумли фойдаланишга кенг йўл очилди.

Давр янги вазифаларни қўя бошлади. Алмашлаб экиш, ерларни ўзлаштириш ҳисобига пахта етиштиришни кўпайтириш, ана шулар жумласидандир. Дарҳақиқат, тармоқни сердаромад соҳага айлантирмасдан, аҳоли турмуш маданиятини оширмасдан бирор иш қилиш қийин эди. Районда аҳоли сонининг йилдан-йилга ўсиб бориши эътиборга олинадиган бўлса пахта ва бошқа қишлоқ хўжалиги майдонларини кенгайтириш, янги иш ўринларини вужудга келтириш талаб қилинарди. Ушбу масалаларни ҳал қилиш район раҳбарларидан изланувчанлик, ташаббускорлик, ишга фидокорона ёндашишни талаб этарди.

70-йилларнинг бошларида Элликқалъа, Ёнбошқалъа даштларини ўзлаштириш ҳисобига ҳосилдорликни ошириш, олинган даромад ҳисобига район иқтисодини юксалтириш вазифаси қўйилди. Хўжаликлар чўлдан ер ўзлаштириб, деҳқончилигини кенгайтирдилар. Бу хайрли ишларнинг бошида тажрибали раҳбар, ўз халқини, ишини севувчи Қосим Нурумбетов турарди. У даштга дастлабки келганларга ҳамма шарт-шароитни яратишга ҳаракат қилди. Баъзан ўзи ҳам улар билан бирга ётиб қоларди. Даштга биринчи бўлиб келган кишилар орасида Давлат мукофоти лауреати, машҳур пахтакор, марҳум Искандар Оллаберганов, Меҳнат Қаҳрамони Норбой Рўзимбетов, Очил Рўзимовлар бор эди. Иш тезда юришиб кетди. Районда хом ашё етиштиришнинг ялпи миқдори 65 минг тоннага етди.

Кейинчалик Ёнбошқалъа даштини тўла ўзлаштириш ҳаракати бошланди. Қисқа муддат ичида минглаб гектар ер очилиб, йирик пахтачилик, чорвачилик хўжаликлари ташкил қилинди. Қизилқум саҳроси бағрида канал қазилиб, Амударёдан сув олиб келинди. Бугунги кунда Ёнбошқалъа қиёфаси таниб бўлмас даражада ўзгариб кетган.

Қосим Нурумбетов бунёдкорлик ишларини яхши кўрарди. Тўрткўл шаҳрини, қишлоқларини ривожлантиришга катта ҳисса қўшди. Унинг раҳбарлиги даврида район бекиёс даражада ўзгарди. Тўрткўл шаҳрининг ўзида кўплаб маиший-маданий бинолар қурилиб, фойдаланишга топширилди. 1976 йилда шаҳарнинг 100 йиллик юбилейи ўтказилди. Тантаналарга республикамиз ва собиқ Иттифоқнинг турли бурчакларидан меҳмонлар келишди. Тўрткўл дунёга танилди. 1980 йили бу ерга табиий газ, уч йил ўтгач эса темир йўли олиб келинди.

Ишчан, ташаббускор, ўз ишига фидойи кадрларни танлаш, уларни жой-жойига қўйиш шунингдек, тарбиялаш Нурумбетов фаолиятидаги асосий мезонлардан бири эди. Шу билан бирга у бу муҳим ишга ўта масъулият билан ёндошарди. Бу борада ниҳоятда талабчан, қаттиққўл ҳам эди. Устоз тарбиясини олган кўплаб кадрлар бугунги кунда район, вилоят ва республиканинг турли раҳбарлик лавозимларида ишлашмоқда. Собиқ саркотибнинг хизмати ўз вақтида муносиб тақдирланди. У мукофотланди. Бир неча чақириқ республика ва Қорақалпоғистон Олий Кенгашларининг депутати бўлди.

Лекин бундай хизматларининг биронтаси юртимиз узра сохта айбловлар бошланганда уни сақлаб қололмади. Гдлян бошлиқ терговчиларнинг иш тартиби аниқ эди: бирон бир лавозимдаги раҳбарни тузоққа илинтириб, шу орқали бошқа кишиларни қўлга олиш. Шу йўсинда иш илгарилаб кетди. Шуҳратпараст терговчиларнинг қўлида ҳатто ҳибсга олинадиганларнинг рўйхати ҳам бор эди. Марказий Комитет котибидан тортиб, район комитетларининг саркотиблари, совет, хўжалик раҳбарлари қамоққа олинди. Нурумбетовга ҳам бир амаллаб айб қўйишди ва ҳибсга олишди. У икки йилдан ортиқ умрини қамоқда ўтказди. Шу вақт мобайнида Гдлян ва Ивановнинг сўроғу қийноқларига, хўрликларига чидади. Улар ўзларининг иш усули бўлган «қўшиб ёзгансан», «пора олгансан», «юқорига пора бергансан» деган тамғаларни Қосим оғага ҳам ёпиштиришди. Лекин у қўйилган айбларнинг биронтасини ҳам тан олмади. Терговчилар сохта ҳужжатлар тайёрлаб, ундан фақат имзо чекишни талаб қилишди. Аммо «ўжар» судланувчи бундан ҳам бош тортди. Қийноқлар ҳам натижа бермай қўйди.

Ғаразли мақсадига эриша олмаган терговчилар шунда бошқача йўл тутишди. Судланувчининг турмуш ўртоғи, яқин қариндош-уруғларини ҳибсга олишди. Уларни ҳам олинган «пора»нинг миқдорини, пуллар қаерга яширилганини айтишга мажбур этишди. Бу усуллардан ҳам фойда чиқмагач, терговчилар Нурумбетовнинг дўстлари, танишлари рўйхатини олишди. Уларнинг уйларини қонунсиз равишда тинтув қилишди. Шахсий жамғармалари, ўзларидаги қимматбаҳо буюмларни «Нурумбетовга тегишли» деб тортиб олишди. Лекин қўйилган айблар, буюмлар тергов давомида ўз исботини топмади. Бундан жазавага тушган гдлянчилар ишни хоҳлаганча чўзавердилар.

1989 йилнинг декабрь ойида Москвада Қорақалпоғистон вилоят собиқ партия комитетининг биринчи котиби Қ. Камоловнинг иши юзасидан суд мажлиси бошланди. Касал ётган Нурумбетовни гувоҳ сифатида судга олиб келишди. Камоловга нисбатан кўрсатма беришни талаб қилдилар. Лекин Нурумбетов бундан бош тортди. Шунда уни илгариги жойига эмас, икки кишилик қамоққа ташлашди. Хона деразасининг ойнаси йўқ эди. Ташқарида эса қаҳратон қиш бўлганлиги сабабли бу ер ниҳоятда совуқ эди. Қосим оға бу ерда 17 кун ётди. Соғлиғига қаттиқ путур етгач, уни касалхонага ётқизишга мажбур бўлишди. Лекин вақт ўтган эди. Шифокорлар унинг соғайиб кетишига умид билдиришмади. Ўғли ва укаси Нурумбетовни уйига оғир аҳволда олиб келишди. Қосим оға она юрти Тўрткўлга келиб оиласи, ёру дўстлари билан дийдор кўришиб, бандаликни бажо келтирди.

Собиқ Иттифоқ прокуратураси, ҳуқуқни ҳимоя қилиш органларининг инсон ҳаёти, тақдирига бефарқ қараганликлари, қонунларни қўпол равишда бузганликлари туфайли кўплаб, ҳалол, ажойиб инсонларнинг умрига завол бўлинди. Агар судланувчининг оддий ҳақ-ҳуқуқи таъминланганда, у саломатлигини йўқотмаган, ҳаётдан эрта кўз юммаган бўларди.

Жиноятчи деб гумон қилинган шахс узоғи билан 9 ой қамоқда сақланиши керак. Шу даврда жинояти аниқланса иш судга оширилиши лозим. Акс ҳолда эса у қўйиб юборилиши керак. Лекин ўша пайтда терговчилар судланувчиларни уч-тўрт йиллаб ушлаб туришди.

Ҳамюртлари Қосим оғани ҳурмат билан охирги йўлга кузатишди. У тўрткўлликлар ва уни билган кишилар қалбида мангу қолди. Ажойиб инсон, талантли раҳбар, моҳир ташкилотчи, ўз халқининг асл фарзанди ўткинчи давр қурбони бўлди. Нега ўшанда ватанимиз, ҳамюртларимиз тақдири халқимиз аҳволини тушунмайдиган кишиларга қолди?! Нега улар ҳозирги раҳбарларимиз каби миллатимиз ор-номуси, ғурурини ҳимоя қила олишмади. Бу каби саволларга ҳам балки вақт ўтгач даврнинг ўзи жавоб берар. Нурумбетов каби халқимизнинг ажойиб фарзандлари ўзларининг ҳамюртлари, ёру дўстлари қалбида яшайди.

Ҳосил КАРИМОВ,
Бозорбой НАЗАРОВ,
Қорақалпоғистон.

Қадимий табобат

ГИЁҲЛАР—МАЛҲАМ

● Шифобахш гиёҳлар — замин бағридаги гавҳар. ● **Мижозни ҳисобга олиб, дори-дармонларни ўзимиз тайёрлайлик.** ● Халқ табобатида сариқ касаллигининг давоси топилган, бироқ ҳаётга татбиқ этилмаяпти. ● **Янги луғатга эҳтиёж** ● Ифорли мойлар ва дори-дармонлар ишлаб чиқарадиган заводлар зарур.

● **Фармакология қўмитаси рўйхатидан ўтган ҳар бир ўсимлик давлат муҳофазасига олинмоғи лозим.**

БУГУНГИ кунда халқ табобатига, шифобахш гиёҳларга қизиқиш кучайди. Бу қувонарли, албатта. Чунки XX аср, айниқса унинг иккинчи ярми шифобахш ўсимликлардан юз ўгириш даври бўлиб қолди. Кимёвий йўллар билан олинаётган сунъий дорилар гиёҳларни табобатдан суриб чиқарди. Беморларни хорижий мамлакатлардан, айниқса, мижози Шарққа тўғри келмайдиган Европа мамлакатларидан келтирилган кимёвий дорилар билан даволаш кенг тус олди. Ўсимликлар дунёсига эътибор сусайиши, қадимий билимлар инкор этилиши, кимёвий дорилардан ўринли-ўринсиз фойдаланилиши касалликларнинг ажриқ каби жуда тез ривожланишига олиб келди. Қон, жигар, буйрак, ошқозон-ичак дардлари жумҳуриятимиз аҳолиси ўртасида кўпайди.

Ана шундай бир пайтда дардлар малҳамини сунъий дорилардан эмас, доривор гиёҳлардан излаш мақсадга мувофиқ, деган фикрни Қаҳҳор Ҳожиматов илгари сурди. 1975 йилда сариққа қарши беш хил гиёҳдан тайёрланган аралашма Л. С. Х—1 (лекарственное средство Хаджиматова) дунёга келди. Сариқ касаллигидан ҳар йили 200 мингдан ортиқ киши азоб тортаётган, жигар касалликлари йилдан-йилга ўсаётгани кузатилаётган бир даврда Қ. Ҳожиматов ўзи яратган гиёҳларни кўтариб, кирмаган идораси қолмади. Юқоридагилар унга ишонишни хоҳламадилар. Доридан шифо топган минглаб беморларнинг мактублари ҳам ишонч ёрлиғи вазифасини ўтай олмади. Нафақат жумҳуриятимизда, балки собиқ иттифоқда шифо топган беморларнинг фикрлари ҳам қоғозларда қолиб кетди.

Келинг, уларнинг баъзилари билан танишайлик. Тошкент шаҳри Шайхонтовур ноҳия Уйғур номли кўчанинг Қовунчи проездидаги 8-уйида яшовчи Насиба Одилова мактуби: **«Сиз юборган дори қизимга дармон бағишлади. Чуқур миннатдорчилик билдираман. Қўлингиз дард, кўзингиз ғам кўрмасин. Қизимга сариққа қарши сунъий дори-дармонлар берганим йўқ, фақат сизнинг гиёҳларингиз билан даволадим. У ҳозир тойчоқдек югуриб юрибди. Нега энди шундай фойдали дорини, айниқса, экологик нобоп ҳисобланган жумҳуриятимизда кенг истеъмолга чиқаришмайди? Сизга муваффақият тилайман».**

Иккинчи мактуб Фарғонадан. (Риштон ноҳияси марказидаги Келдиев кўчаси 12-уй). Мавлуда Ҳусанова шундай ёзади: **«Мендек қишлоқ қизига юборган қимматбаҳо посилкангиз учун раҳмат. Оиламиз номидан самимий миннатдорчилик билдираман. Дори келган куни фарзандларимизнинг суюнганини кўрсангиз эди. Уларнинг қувончини кўриб, йиғлаб юбордим. Ахир, улар менга икки йилдан бери термулишади. Худога шукр, даво топдим. Соғлиғим анча яхши бўлиб қолди. Мен сизга яна бир бор таъзим қиламан».**

Тошкент шаҳридаги Абдулла Қодирий маҳалласининг (Фахрий кўча, 23-уй) фуқароси Бўривой Тошпўлатов мактуби: **«Турмуш йўлдошим Рихси Сандғозиева икки йил касалхонама-касалхона юрди. Аввал сариқ касаллигидан даволанди. Сўнгра умид йўқ, жигар раки, деб қўрқитишди. Сиз берган дорини мунтазам икки ой ичди. Ҳозир аҳволи яхши. Сизга раҳмат, қўлингиз дард кўрмасин».**

Яна бир мактуб: **«Дорингиз дардимга малҳам бўлди. Агар йўлингиз тушса, уйимизга келинг, меҳмон бўлинг, яқиндан танишайлик. Сизга чуқур миннатдорчилик билдириб Висторонский С.».**

Пермь, Москва ва бошқа шаҳарлардан келган даста-даста миннатдорчилик мактублари қатори мутахассис шифокорларнинг фикрлари кўнгилни ёритади. Ўзбекистон жумҳуриятида хизмат кўрсатган фан арбоби, академик Исоқ Мусабоев хулосаси шифобахш малҳамга кенг йўл бериш лозимлигини яна бир бор тасдиқлайди: **«Биринчи шаҳар юқумли касалликлар касалхонасида сариқ касаллигига чалинган 40 дан ортиқ беморга бошқа дори ичирмасдан Қ. Ҳожиматов тайёрлаган гиёҳларни бердик. Шарбатга ўхшаш хушбўй аралашма уларнинг иккитасигагина унчалик таъсир этмади. Бошқаларида жуда яхши натижа берди. Ферментлари бошқа дориларни қабул қилганга нисбатан 3—4 кун тезроқ тушди. Аллергия бериши кузатилмади. Жигарнинг асл ҳолига келиши сунъий дори ичганлар билан бир вақтда кечди».**

Академик Мусабоев билан телефонда боғланиб суҳбатлашдик. У: **«аралашмани тезроқ ҳаётга татбиқ этиш зарур. Сариққа чалинган ҳомиладор аёлларга кимёвий дорилар бериш мумкин эмас. Бу гиёҳларнинг улар учун аҳамияти катта» деди.**

Қ. Ҳожиматов Чилонзордаги 9- ва Шайхонтовур ноҳиясидаги 2-болалар юқумли касалликлари касалхоналари шифокорлари билан ҳам икки йил ҳамкорлик қилди ва йигирмадан ортиқ беморни гиёҳ билан даволашда ёрдам берди. Касалхонада фарзандини даволатган А. Тихоновецкийнинг сўзи: **«Ўғлим икки ёшида гепатит билан оғриди. 5 ёшида яна қайталади. 6 ёшида яна ана шу дардга чалинди. Унга сурункали гепатит, деган диагноз қўйишди. Ҳатто касалхонадан чиққандан кейин ҳам жигари меъёридан катта бўлиб, рангида сариқлик белгилари бор эди. Гиёҳлар аралашмасини 20 кун ичирдим. Натижа кутганимдан ҳам яхши бўлди. Нима сабабдан бу дори ҳамон ҳаётга татбиқ этилмаяпти?».**

Шайхонтовур ноҳиясидаги 2-болалар юқумли касалликлари касалхонаси бош шифокори Яйра Ҳакимова билан гаплашдик. У шундай деди: **«Ҳақиқатдан бош шифокор ўринбосари Леонид Моисеевич Ҳожиматов билан бирга тажриба ўтказди. Натижа яхши бўлганини таъкидлайман. Менинг назаримда, Ҳожиматовнинг аралашмасини сариқнинг енгил турига ва сурункали жигари оғриётган болаларга берса яхши натижа беради».**

ЎЗБЕКИСТОН Фанлар академиясининг пахта целлюлозаси ва технологияси илмий-тадқиқот институтининг директори, Ўзбекистон Фанлар академиясининг мухбир аъзоси Юнус Тошпўлатов ҳам малҳамдан фойдаланиб кўрди. Шахсий фикри: **«Бир неча йиллардан буён матбуотда гап бўлаётган гиёҳлар аралашмаси ҳамон ҳаётга татбиқ этилмаяпти. Минтақамизда сариқ касаллиги кўплигини, дори-дармонлар камлигини эътиборга олиб, уни кенг қўллаш лозим. Тайёрлаш усули ҳам оддий, давлатга қимматга тушмайди».**

Ниҳоят, 1990 йил март ойида зарур ҳужжатлар жамланиб, уни ишлатиш учун рухсат беришларини сўраб, Москвага фармакология қўмитасига жўнатилди. Бир ойдан кейин ҳужжатларни қабул қилиб олишгани, иккита илмий-тадқиқот клиникасида синовга қўйилганлиги тўғрисида жавоб хати келди. Мана, орадан икки йилдан ортиқроқ вақт ўтди. Бироқ, на тасдиқ, на инкор этилган бир парча қоғоз келди. Наҳотки, шу гиёҳлар аралашмасининг фойда ва зарарини тасдиқлаш ёки инкор этиш шунчалар қийин бўлса?..

Бу орада жумҳуриятимизда мустақиллик шабадалари эсди. Ўзбекистон Соғлиқни сақлаш вазирлиги қошида фармакология қўмитаси тузилди. Эндиликда хайрли иш тез орада ҳаётга кенг тадбиқ этилса керак, деб умид қиламиз.

Қаҳҳор Ҳожиматовнинг номи кўпларга таниш эмас, бироқ у олим сифатида қилган ишларининг самарасини деярли ҳар бир киши билади. «Райҳон», «Тошкент», «Орзу», «Пахтакор», «Ўзбекистон» каби хушбўй ичимликларни нафақат болалар, балки катталар ҳам севиб ичишади.

Ялпиз, тоғрайҳон, бўзноч, чойўт, кийик ўт каби шифобахш гиёҳлар аралашмасидан тайёрланган бу ичимликлар Қ. Ҳожиматов раҳбарлик қилаётган Ўзбекистон Фанлар академиясининг ботаника илмий-тадқиқот институти эфир мойли ва бўёқли ўсимликлар лабораторияси тавсияси асосида ишлаб чиқарилган. Қ. Ҳожиматов халқ хўжалигида аҳамияти катта бўлган табиий бўёқ яратишда қатнашганлиги учун Беруний номидаги республика давлат мукофоти совриндори бўлди. Ўзбекистон Фанлар академияси О. Содиқов номидаги биоорганика институтининг бир гуруҳ олимлари жумҳурият озиқ-овқат саноати ишлаб чиқариш концерни ҳамда Чортоқ озуқа концентратлар ишлаб чиқариш-тажриба заводи мутахассислари билан ҳамкорликда яратилган бу бўёқ озиқ-овқат маҳсулотларига: турли хил пишириқларга, ичимликларга кўриниш ва ранг-безак берибгина қолмай, балки унинг таркибини турли хил дармондорилар, табиий жавҳарлар ва бошқа моддалар билан бойитади, сифатини яхшилайди, қимматини оширади. Гулхайри, яъни бахмалгул ўсимлигидан олинадиган бўёқ гўштларга муҳр босишда ҳам кенг фойдаланилмоқда.

1989 йилда Тошкент гўшт ишлаб чиқариш бирлашмасида ўтказилган тажриба якунларига асосланиб айтиш мумкинки, 21 килограмм табиий бўёқ 1286 килограмм гўштни тежаб қолади. Ҳар бир кишида қандай тежайди, деган ҳақли савол туғилади. Ҳозир гўштларга сиёҳ билан муҳр босилади. Уни истеъмол қилиш мумкин эмас. Шу боис муҳр босилган қисми олиб ташланади. Янги бўёқни эса бемалол истеъмол қилиш мумкин. Қолаверса, у витаминлар билан тўйинган.

Бугунги кунда Наманган вилоятининг Чортоқ ва Янгиқўрғон туманларидаги 220 гектар ерга гулхайри экилиб, парвариш қилинаяпти. Келажакда уни кўпайтириш мақсадга мувофиқдир. Ана шундай хайрли ишлар ташаббускори Қ. Ҳожиматов билан қизғин суҳбатлашдик:

— Уч йўналишда иш олиб бораяпмиз. Биринчиси, ифорли ва шифобахш гиёҳларнинг таркибини, хусусиятини, қаерларда ўсишини, кўпайишини ўрганиш. Иккинчиси, озиқ-овқат саноатида қўллаш, учинчиси, табобатда ишлатилишига эришиш. Дунё ўсимликлари оламида 2.500 тур гиёҳда эфир мойи бор. Улардан 75 тури ишлаб чиқаришда қўлланилади. Ҳар йили 40 минг тонна юқори сифатли эфир мойи олинади. Собиқ Иттифоқда 39 номдаги эфир мойи ишлаб чиқарилган. Аммо бу кўрсаткич йил сайин пасайиб кетаяпти. Ифор мойлари эса жаҳон бозорида қиммат туради.

— Улардан нималар тайёрланади?

— Турли хил дори-дармонлар тайёрлашда, атир-упалар ишлаб чиқаришда, озиқ-овқат саноатида фойдаланилади.

— Жумҳуриятимизда ранг-баранг эфирли мойлар ишлаб чиқариш имкониятлари қандай?

— Бизда ўсадиган 6 мингдан ортиқ турдаги ўсимликлардан эфир мойларини олиш мумкин. Уларнинг сифати эса жаҳон кўрсаткичлари билан бемалол баҳслаша олади. Устигаустак биздаги ўсимликлар Европа мамлакатларига нисбатан турли-туман ва ранг-баранг. Лимонли шувоқ, ялпиз, ёронгул, кийикўт, райҳон, тоғжамбил, маврак, арпабодиён каби қимматбаҳо эфир мойли ўсимликларни хом ашё сифатида келтирадиган фойдасини ҳисоблаб чиқиб, ишлаб чиқаришга тадбиқ қилишни режалаштириш ва улардан эфир мойларини ажратиб олиб, истеъмолга етказиб берадиган ўз корхонамиз бўлиши зарур.

— Бунинг учун гиёҳларни авайлашимиз, камёбларини кўпайтиришимиз, хонакилаштиришимиз зарур, бўлса керак.

— Бўлмасам-чи! Йиллар мобайнида доривор гиёҳларни муҳофаза этмай қўйганлигимиз натижасида баъзи ўсимлик турлари камайди, айримлари йўқолиб кетди. Ўтмишнинг улуғ алломалари Абу Али ибн Сино, Абу Бакр Розий, Абу Райҳон Беруний, Журжоний беморларни шифобахш гиёҳлар ёрдамида даволаганлар. Ибн Сино «Тиб қонунлари» асарида 396 турдаги ўсимликнинг шифобахш хусусиятларини баён этиш билан бирга улардан хасталикларни даволашда фойдаланиш йўлларини кўрсатиб берган. Орадан минг йилдан зиёдроқ вақт ўтганига қарамай, алломанинг кўрсатмалари ўз кучини йўқотгани йўқ.

АСРЛАР ўтди. Алломалар тилга олган гиёҳлар ўз хусусиятларини қай даражада сақлаб қолди? Қайта тадқиқот ўтказиш зарурдек туюлади. Алломалар китобидаги бугунги авлод тушуниши қийин бўлган наботот ва ҳайвонот оламининг изоҳли, бир неча тилли луғати тайёрланиб, чоп этилса, бу муаммони маълум даражада ҳал этади. Бунинг иккинчи томони ҳам бор. Алломалар ўсимликдан ёки унинг шираcидан дори-дармон сифатида фойдаланиш ажойиб натижалар, юқори самаралар беради, деб таъкидлашган эди. Биз ана шуларни қайта ўрганишимиз лозимдек туюлади.

Барча муаммоларни яхлит ҳолда ўрганадиган илмий марказ бўлса, мўлжалланган вазифалар тез ва осон бажариларди. Қимматбаҳо хом ашё манбаи ҳисобланган омонқора, бозулбанг, бўзноч, чойўт каби гиёҳларимизни ҳам бугунги кунда оғир тақдир кутмоқда. Ҳозир улар ниҳоятда камайиб қолди. Шунинг учун жумҳуриятимизда дори-дармонларга бўлган эҳтиёжни ҳисобга олган ҳолда наботот оламида учрайдиган шифобахш ўсимликлардан фойдаланиб, йўқолиб кетаётган, самарали даволаш хусусиятларига эга турларини экиш, ўстириш ва улардан фойдаланиш дастурларини яратиш лозим. Дори-дармонларни ўсимлик хом ашёсидан тайёрлаш учун Ўзбекистон Фанлар академияси, жумҳурият Соғлиқни сақлаш вазирлиги ва Ўзбекистон Фармакология қўмитаси кучларни бирлаштирадиган илмий-тадқиқот маркази ташкил этиши керак.

Ҳамкорликда гап кўп. Ана шундай илмий марказ бўлганида ёки дастлабки иш фаолиятимда тадбиркор кишиларга дуч келганимда эди, доривор гиёҳларни кўтариб, ўн беш йил идорама-идора юрмасдим. Инсон ҳаётининг сермазмун бўлишида, ишларининг муваффақиятли кечишида атрофида самимий, ҳамфикр кишиларнинг бўлиши катта аҳамиятга эга. Ўзбекистон эпидемиология , микробиология ва юқумли касалликлар илмий-тадқиқот институтига тажриба ўтказиш учун расмий хат йўлланганди. Улар самимий ёрдам беришди. Икки марта ҳамкорлик қилдик. Бу яхши самара берди. Институт бош директори, медицина фанлари доктори Шавкат Назаровнинг самимий ёрдамини алоҳида таъкидлашни хоҳлардим. Дастлабки тажрибани жониворларда ўтказдик. У муваффақиятли чиққач, клиникаларда ҳамкорлик қилдим. Бироқ шифокорлар билан тил топишим қийин кечди. Ўзим қийналганим учун ўғилларимдан Олимжонни биолог, Комилжонни медик бўлишга ундадим. Ишонаманки, улар ана шу бўшлиқни тўлдиришади.

— Номингизга келган хатлар билан танишиб, бир нарсага эътибор бердик. Хоразмлик беморларингиздан бири миннатдорчилик билдириб, шундай дебди: «Агар малол келмаса яна бир нарсани илтимос қиламан, бошқа касаллар учун ҳам дори тайёрлай оласизми? Ойимнинг бир оёғи ва қўли оғрийди, озгина шиши ҳам бор. Юраги санчади. Турмуш ўртоғимда бод касали бор. Агар уларнинг гиёҳдан давоси бўлса, мурувватингизни дариғ тутмасангиз. Сизларга соғлиқ тилаймиз, умрингиз узоқ бўлсин».

— Афсуски, унинг илтимосини бажара олмадим. Бироқ бемор ва шифокорларнинг ана шу йўлдан боришини истардим. Ибн Сино, Журжонийлар худди шундай қилганлар. Мижоз эътиборга олиниб, ҳар бир бемор учун алоҳида дори-дармон тайёрлашган. Бизда ҳозир ҳар бир одамнинг хусусиятлари эътиборга олинмайди. Ёппасига бир хил дори бериլаверади. Айниқса, Европадан олинган кимёвий дорилар шарқ халқлари мижозига ҳамиша ҳам тўғри келавермайди.

— Баҳорда ажойиб бўй таратиб, кишини сархуш қилувчи мойчечак, тирноқгул, бўймадорон, ўлмас ўт, зира, қора зира, қорақант, чаканда, кийик ўт, ялпиз каби шифобахш ўсимликлар инсон саломатлигини сақлаш учун атайин яратилгандек. Уларни ер бағридаги гавҳарлар деса арзийди. Ана шу дурдоналарнинг товланишини англаймиз-у тилини тушунмаймиз.

— Гапингизга қўшиламан. Халқ табобатининг ўқ томирлари ҳали тугаган эмас. Ҳозирги кунда хориждан келадиган дориларни топиш у ёқда турсин, оддий бош оғриғи малҳами ҳам анқоннинг уруғи. Шу пайтгача шифобахш ўсимликлардан тўғри фойдаланганимизда эди, кўп жиҳатдан ютган бўлардик.

— Энди келгуси режаларингиз ҳақида сўзлаб берсангиз.

— Ҳозир қон босими ошиб кетганларни даволайдиган гиёҳлар аралашмасини тайёрлаш билан бандман. Уни «Қаҳҳорин» деб номладим. Мазкур аралашма синовдан муваффақиятли ўтади, деб умид қиламан. Чунки бу гиёҳлар билан ўзимни аввало даволадим. Ўрни келганда тажрибалар ўтказишда менга яқиндан ёрдам бераётган Ўзбекистон Фанлар академиясига қарашли ўсимлик кимё моддалари институти ҳамда биоорганик кимё илмий-тадқиқот илмгоҳи олимларига миннатдорчилигимни билдираман. Мен ҳамиша одамларни гиёҳлар билан даволаш тарафдориман. Шунинг учун бу борада тинимсиз изланаверамаn.

Суҳбатимизни тугатиб, хайрлашаётган пайтимизда касбдоши, биология фанлари доктори Ўринбой Ҳасанов кириб келди. «Бу дори ҳақида менинг фикримни ёзинг. Беш йилдирки, шу дори билан жон сақлайман. Жигарим қишади. Оғриб қолади. Шу аралашмадан ичсам бас, ўз ҳолига келади», деди у миннатдорчилик билан.

Ҳожиматов ва доривор гиёҳлар ҳақида сўз юритар эканмиз, ана шу йўлда фидокорона меҳнат қилаётган ботаника институти ходимлари ҳақида гапирмаслик адолатдан эмас. Бу ердаги учта лабораторияда ўсимликларнинг турини, ўсиш жойини ва шароитини аниқлаб, хом ашёларни маданий ўсимликлар қаторига киритиш йўлида иш олиб борилмоқда. Ана шундай лабораторияларнинг бирида ҳозирги кунда ширинмия ўсимлигини кўпайтириш устида шуғулланишмоқда. Ундан 80 турдан ортиқ дори тайёрланади. Ширинмия чет элда ниҳоятда қадрланади. Улар хом ашёни валюта ҳисобига олиб кетишади. Бир пайтлар ширинмия ўсадиган табиий майдонлар 22 минг гектар бўлган. Ҳозир минг гектаргина қолган. Бу кетишда у йўқ бўлиши мумкин.

— Унинг муҳофазаси билан ким шуғулланади? — сўрадик ботаника институти директори, биология фанлари доктори Ўктам Пратовдан.

— Ўзбекистонда 500 га яқин доривор ўсимликлар бор. Уларнинг 50 га яқини фармакология институти рўйхатидан ўтган. Рўйхатдан ўтди деган гап уларни йиғиб олишга, дори тайёрлашга зўр бериш деган гап. Шунинг учун доривор гиёҳларнинг шифобахш хусусиятини аниқлаётганда уларни муҳофаза қилиш билан ҳам шуғулланиш лозим. Бу иш билан фақат бизнинг институт шуғулланади. Дори тайёрлаш билан эса кўпгина илмгоҳлар банд. Ўзбекистон ўсимликлар кимёси институти бор. Улар ҳам доривор гиёҳларнинг хусусиятларини ўрганишади. Илмгоҳ жамоаси ўсимлик таркибидан сариқ касаллигига таъсир қиладиган моддани ажратиб олишга ҳаракат қилмоқда. Агар бу вазифа амалга ошадиган бўлса, ушбу гиёҳнинг илдизи қуриди, деяверинг. Қолаверса, ҳозир халқ табиблари ҳам кўпайиб кетган. Фитобарлар ишлаб турибди. Кооперативлар гиёҳ сотмоқда.

Ҳар бир ташкилот хом ашёни ўриб олаверса-ю, бироқ уни кўпайтиришни ўйламаса, бу нима деган гап ахир! Шунинг учун ҳозир ўсимликлар оламининг муҳофазасига алоҳида эътибор бераяпмиз, 35 та лабораториямизнинг деярли барчаси шу иш билан шуғулланади. Масалан, сариқ касаллигига шифо бўладиган гиёҳнинг ёнидан кеча-кундуз с[illegible] оқиб туриши лозим. Уни кўпайтиришнинг икки йўлини ўйлаб турибмиз. Биринчиси, табиий жойларда кўпайтириш, иккинчиси замонавий сунъий шароитда, яъни шиша идишларда етиштириш. Бироқ битта ўсимликни кўпайтириш учун ер, маблағ, асбоб-ускуналар керак. Бунинг учун бизда куч ҳам, маблағ ҳам йўқ. Ўсимликлар давлат муҳофазасига олинмаса, буни ёлғиз ботаника институти эплай олмайди. Фармакология қўмитаси рўйхатидан ўтган ҳар бир ўсимликни аввало сунъий равишда кўпайтириш йўллари ишлаб чиқилишига эътибор бериш лозим. Акс ҳолда улар йўқолиб кетиши мумкин. Сунъий ва табиий равишда кўпайтирилгандан кейингина уни хом ашё сифатида истеъмолга қўйиш лозим. Бунинг учун масъулият ва эътибор керак.

Суҳбатимиз тугаб, турфа гулу ўсимликлар парвариш қилинаётган илмгоҳ ҳовлисидан чиқар эканмиз, Пратовнинг сўзлари ҳақлигига яна бир карра ишонч ҳосил қилдиқ. Ҳар бир нарсани яратадиган ҳам, яшнатадиган ҳам инсон. Демак, ҳар бир ишда эътибор, масъулият ва меҳр керак.

Раъно ЗАРИПОВА.

ҲОКИМ РАҒБАТИ

Тўкин дастурхон. Бугунги бозор иқтисодиёти шароитида бундай ноз-неъматлар тўла davраларни уюштиришнинг ўзи бўлмайди. Шунга қарамасдан қаловини топиб, имкониятга яраша ҳаракат қилиб узоқ-яқинда ўқиётганларни Янгиқўрғон ҳокимлиги бир пиёла чойга таклиф этди. Бу кўпчиликни —ёшларни ҳам, ота-оналарни ҳам мамнун қилди. Район ҳокими Турғунпўлат Қирғизов бўлажак ҳамюрт мутахассисларга сўнгги йилларда амалга оширилаётган ишлар, янгиликлар ҳақида гапириб берди.

Заркент қишлоқ Кенгаши раиси Қ. Маҳмудов, «Исковот» давлат хўжалиги директори К. Турдибоев, район фахрийлар кенгаши раиси С. Тўйчибоевлар ёшларга ўзларининг дил сўзларини айтишди. Талабаларнинг ҳар бирига ҳокимлик томонидан ажратилган 1000 сўмдан совға топширилди. Андижон давлат тиббиёт олийгоҳи битирувчиси Бахтиёр Азизов ёшлар номидан сўзга чиқиб, кўрсатилган иззат-икром, ғамхўрлик учун миннатдорчилик изҳор этди. Учрашувда вилоят ҳокимининг биринчи муовини О. Бозоров қатнашиб, ёшларга самимий тилаклар билдирди.

«Сардоба» қаҳвахонасида эса Наманган шаҳри ёшларининг ҳам ана шундай бир пиёла чой устидаги суҳбати бўлди, Шаҳар ҳокимлигининг совғалари топширилди. Даврага А. Навоий номли вилоят мусиқали театри санъаткорлари файз киритишди.

Қ. АБДУНАБИЕВ.

Кулгига шайдо халқмиз. Афсонавий қаҳрамон, кулги устаси Хўжа Насриддиннинг ҳозиржавоблиги, донолиги етти иқлимга маълум ва машҳур. Афанди латифалари оғиздан-оғизга ўтиб, кишиларга кўтаринки кайфият бағишламоқда. Яқинда республикамизда халқ севимли қаҳрамонига бағишланган анжуманлар, кулги кечалари бўлиб ўтди, ёдгорликлар ўрнатилди.

СУРАТДА: Бухоро шаҳридаги Лаби Ҳовуз ёнида Хўжа Насриддинга ўрнатилган ёдгорлик.

Н. МУҲАММАДЖОНОВ олган сурат.

• СПОРТ • СПОРТ

ФУТБОЛ

Юртимизга меҳмон бўлиб келган Жанубий кореялик футболчилар жумҳуриятимизнинг кучли жамоалари билан ўртоқлик учрашувлари ўтказиб, ўз кучларини синаб кўрмоқдалар. Улар дастлаб «Пахтакор-79» клуби билан учрашдилар.

Шуни алоҳида таъкидлаш зарурки, мазкур учрашув ҳамюртларимиз ташаббускорлигида ўтди. Улар олис юртдан келган меҳмонларни 3:1 ҳисобида мағлубиятга учратдилар.

Шундан кейин Жанубий кореялик футболчилар жумҳуриятимизнинг ўтган йили ўтказилган биринчи миллий чемпионати ғолибларидан бири — Тошкентнинг «Пахтакор» жамоасига қарши майдонга тушдилар. Бу учрашув ҳам ҳамюртларимиз устунлигида ўтиб, 4:2 ҳисобида улар ғалабаси билан якунланди.

* * *

Маълумки, Европа совринлари учун мусобақалар қизиқарли ўтиши, ҳаяжонли дақиқаларга бой бўлиши билан бошқа қитъаларда яшовчи ишқибозлар эътиборини ҳам ўзига жалб этади. Анъанага кўра ҳар йили чемпионлар ва соврин эгалари мукофотини қўлга киритган командалар ўртасида икки бор учрашув бўлиб ўтади. Испаниянинг «Барселона» клуби чемпионлар совринини, Германиянинг «Вердер» жамоаси эса кубок эгалари совринини қўлга киритган эди. Яқинда икки команда ўртасида илк учрашув бўлиб ўтди «Вердер» ўз майдонида «Барселона» футболчиларини қабул қилди. Испаниялик Салинас биринчи тўп муаллифи бўлди «Вердер» ҳужумчиси Аллофс эса учрашув тугашига 4 дақиқа қолганда жавоб тўпини киритиб, ҳисобни тенглаштирди — 1:1.

Энди испан футболчилари «Вердер» клубини ўз майдонларида қабул қиладилар.

Бош муҳаррир Н. ЁҚУБОВ.

Рўзнома таҳрир ҳайъати: Н. ҚАЮМОВ, М. ИСЛОМОВ, М. МИРЗАЕВ, Ҳ. РАҲМАТИЛЛАЕВ, Т. ҚЎШАЕВ, М. ҚАЮМОВ, (бош муҳаррир ўринбосари), С. САЙДАЛИЕВ (бош муҳаррир ўринбосари), О. ҒОФУРОВ (масъул котиб), Н. ОРИФЖОНОВ, Т. СОЛИЕВ, Р. ТУРСУНОВ, К. РИХСИЕВ, Э. ИБРОҲИМОВ.

МУАССИСЛАР: Ўзбекистон Республикаси Қишлоқ хўжалиги вазирлиги, «Узплодовошчвинпром» концерни, Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги, «Қишлоқ ҳақиқати» журналистлари жамоаси.

МАНЗИЛГОҲИМИЗ: 700083, ТОШКЕНТ, ЛЕНИНГРАД КЎЧАСИ, 32

ТЕЛЕФОНЛАР, Муҳаррир ўринбосарлари —33-44-43, 33-16-27. Масъул котиб—33-09-93, Масъул котиб ўринбосарлари—32-56-25. Деҳқончилик бўлими—32-56-35, 32-54-51, 33-09-93. Қайта ишлаш саноати бўлими—32-56-31. Ижтимоий ҳаёт бўлими — 32-56-34. Чорвачилик бўлими—32-56-22. Мелиорация ва қишлоқ қурилиши бўлими — 32-56-33. Маданият, адабиёт ва санъат бўлими — 32-56-36, 33-09-93. Ахборот ва спорт бўлими — 32-54-54. Шикоят, хат ва маъмурий органлар бўлими — 32-54-49, 32-54-52. Безатиш бўлими — 32-58-79.

Ўзбекистон Республикаси «Шарқ» нашриёт-матбаа концернининг босмахонаси. Ленинград кўчаси, 32. Нашр кўрсаткич — 64.602. 1 2 3 4 5 6

Босишга топшириш вақти 21.00. Босишга топширилди — 19.30. Буюртма Г—63.